

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Emil Norberg

Idrott på blodigt allvar

- om våldsutövningen inom Mixed Martial Arts och dess straffrättsliga gränser

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Helén Örnemark Hansen

Termin för examen: HT2016

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund till ämnet	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Forskningsläge	8
1.5 Modellfall	9
1.6 Metod och material	10
1.7 Rättssäkerhet	11
1.8 Disposition	12
2 MMA-REGELVERKET	14
2.1 Inledande kommentar	14
2.2 Lagen om tillståndsplikt	14
2.3 SMMAF:s regelverk	15
2.4 MMA-reglerna och modellfallet	18
2.5 Sammanfattade slutsatser	20
3 ANSVARSFRIHETSGRUNDER	21
3.1 Vad innebär ansvarsfrihet?	21
3.2 Samtycke	21
3.2.1 Bakgrund	21
3.2.2 Samtycke till gärningen	22
3.2.3 Tidpunkten för ett samtycke	23
3.2.4 Behörighet över intresset och förståelse för samtyckets innebörd	24
3.2.5 Frivillighet och allvarligt menat	25
3.2.6 Försvarlighetsbedömningen	25
3.3 Social adekvans	27

3.4	Samtycke, social adekvans och modellfallet	28
3.4.1	Samtycke i relation till modellfallet	28
3.4.2	Social adekvans i relation till modellfallet	31
3.5	Sammanfattade slutsatser	31
4	FÖRARBETEN OCH DOKTRIN OM ANSVARSFRIHET VID LEK OCH IDROTT	33
4.1	Inledande kommentar	33
4.2	Ansvarsfrihet - i vilken omfattning?	33
4.3	Ansvarsfrihet - på vilken grund?	36
4.4	Ansvarsfrihet vid BDSM-lekar	38
4.5	Förarbeten och doktrins påverkan på modellfallet	39
4.6	Sammanfattade slutsatser	41
5	PRAXIS ANGÅENDE VÅLDSANVÄNDNING VID IDROTTSUTÖVNING	43
5.1	Inledande kommentar	43
5.2	Allmän domstols behörighet	43
5.3	Fällande domar	45
5.3.1	Mål B 172-10	45
5.3.2	RH 2011:62	45
5.3.3	RH 2012:56	46
5.3.4	Mål B 6611-15	47
5.3.5	Äldre fällande domar	48
5.4	Friande domar	49
5.5	Förhållandet mellan idrottslig förbundsbestraffning och brottsbalken	50
5.6	Praxis och modellfallet	50
5.6.1	Slutsatser från praxis	50
5.6.2	Utgången av modellfallet	52
5.7	Sammanfattade slutsatser	53
6	DISKUSSION	55
6.1	Sammanfattning av rättsläget	55
6.2	Vad utgör MMA-idrottens idé?	56
6.2.1	Syftet med MMA-utövning	56
6.2.2	Närhet mellan MMA-reglerna och idrottens idé?	57
6.2.3	MMA-idrottens idé utifrån praxis?	58
6.3	Rättsäkerheten för MMA-utövarna?	61

6.4	Hur påverkas straffrätten generellt av slutsatserna?	62
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	64
	Elektroniska källor	64
	Litteratur	64
	Offentligt tryck	65

Summary

Mixed Martial Arts (MMA) is a sport that has seen an increase in popularity in the last couple of years, including Sweden. The sport is violent and allows for several forms of violence against once head which can risk the lives and health of the practitioners. To secure the safety of practitioners it is required that the practice is performed under controlled forms. But how do you draw the line of what is permitted from a criminal law perspective?

The purpose of this report was to investigate when violence used in Swedish professional MMA can be criminal and how the non-criminal violence can be justified by criminal law. The investigation also aimed to discuss what these results could mean for Swedish criminal law in general.

The rules of MMA allow kicks and punches to the head, amongst other things, but some techniques like attacking a defenseless opponent or performing an attack with your elbow are against the rules. There is a consensus that all acts of violence within the rules are non-criminal based on the concept of consent. This is warranted because of the voluntary character of participation and that the rules make it clear what each practitioner is consenting to.

Rule violations on the other hand can't be justified by consent since these rules don't apply to severe violence. It has been discussed if social adequacy can be used instead as a way to justify these actions by assessing if the rule violations are in accordance with the purpose of the sport. Regarding MMA, an argument can be made that the purpose of the sport is in fact built on the violence itself which makes it hard to assess what kind of violence that is not in accordance with the purpose of the sport. This makes the law unforeseeable for the participants and shows that the legal security is lacking in this field.

These results not only illustrate the problems regarding criminality and MMA but also the problems of the Swedish criminal law in general. It indicates that the criminal law is not adapted for modern concepts, such as violent sports like MMA and sexual games such as BDSM, that doesn't fit the norm of which criminal law is based upon. A change is needed both in terms of increasing the legal security for the practitioners of MMA and to increase the respect for effectiveness of the Swedish criminal law.

Sammanfattning

Mixed Martial Arts (MMA) är en idrott som fått ökad popularitet de senaste åren, inte minst i Sverige. Idrotten är våldsamt och tillåter olika typer av våld mot huvudet vilket utgör en fara för utövarnas liv och hälsa. För att säkra utövarnas säkerhet krävs det att utövningen sker under kontrollerade former. Men var går egentligen gränsen för vad som är tillåtet ur ett straffrättsligt perspektiv?

Denna uppsats syftade till att klarlägga var den straffrättsliga gränsen för våldsanvändningen inom svensk professionell MMA går och hur våldsanvändningen kan motiveras straffrättsligt. Det undersöktes även vad slutsatserna kring detta belyser för problematik med straffrätten i sin helhet.

Det egna MMA-regelverket tillåter bland annat sparkar och slag mot huvudet, men vissa våldstekniker utgör regelöverträdelser såsom att attackera en försvarslös motståndare eller använda sig av armbågen. Det regelenliga våldet är rättskällorna eniga om är ansvarsfritt med samtycke som rättsligt stöd. Det motiveras utifrån det frivilliga deltagandet och förståelsen för vad som samtycks till utifrån MMA-reglerna.

Våld som utgör regelöverträdelser kan däremot inte var ansvarsfritt med samtycke som ansvarsfrihetsgrund eftersom de inte kan sträcka sig till sådant allvarligt våld. Förarbeten och doktrin har i dessa fall diskuterat huruvida social adekvans kan vara ett sätt att rubricera att sådana gärningar ändå kan vara ansvarsfria om de ligger inom idrottens idé. Inom MMA kan argumenteras för att idrottens idé utgörs av själva våldsanvändning vilket gör det svårt att avgöra vilket våld som ligger innanför MMA-idrottens idé. Det gör att rättsläget blir oförutsebart för utövarna och är tecken på bristande rättssäkerhet på området.

Dessa resultat belyser inte bara svårigheterna med straffansvaret inom MMA men även problem för straffrätten i sin helhet. Det visar bland annat på att straffrätten inte är anpassad för modernare koncept där våldsamma idrotter som MMA eller sexuella lekar som BDSM inte passar in i den norm rätten utgår ifrån. En förändring krävs både för att öka rättssäkerheten vad gäller MMA-utövning men även för att öka respekten för straffrättens effektivitet.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
HD	Högsta domstolen
MMA	Mixed Martial Arts
prop.	Proposition
RF	Regeringsformen (1974:152)
SMMAF	Swedish Mixed Martial Arts Federation
SOU	Statens offentliga utredningar
Tillståndslagen	Lag (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher

1 Inledning

1.1 Bakgrund till ämnet

Mixed Martial Arts (MMA) är en kampsport som tillåter slag, sparkar och olika former av fasthållning. Sporten kan beskrivas som en kombination av alla former av boxning, brottning och grappling. Målsättningen är att ha så få begränsningar som möjligt i hur mycket våld som får användas samtidigt som utövarnas säkerhet tillgodoses.¹

Sporten har rötter ända från antiken och de tidiga olympiska spelen men blev aktuell i Sverige först under 1990-talet. Professionella matcher började arrangeras i Sverige 2003 och under 2007 bildades ett gemensamt nationellt förbund, Swedish Mixed Martial Arts Federation (SMMAF) som sedan 2009 ingår i det svenska Riksidrottsförbundet genom sitt medlemskap i Budo & Kampsportsförbundet.²

Trots sportens syn på våld och dess användning har den rättsliga bedömningen av våldsanvändningen knappt diskuterats i Sverige sen sporten började få fäste nationellt. Är verkligen våldsanvändningen befogad och var går gränsen? Finns det någon trygghet för utövaren i hur mycket våld denne kan få utstå i en match?

Desto mer utbredd och populär sporten blir, desto viktigare blir det att de straffrättsliga och idrottsliga reglerna samverkar för att säkra utövarnas rättigheter och hälsa.

---

¹ SMMAF, ”Historia”, tillgänglig: <http://www.smmaf.se/forbundet/historia/> (Hämtad 2016-11-12).

² Ibid, och SMMAF, ”Vad är MMA?”, tillgänglig: <http://www.smmaf.se/mma/vad-ar-mma/> (Hämtad 2016-11-13).

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka hur våldsanvändningen inom idrotten MMA förhåller sig till straffrätten. Hur kan våldsanvändningen motiveras straffrättsligt och var går gränsen för när straffansvar inträder är centrala aspekter i detta. Ett sista syfte är att diskutera vad problematiken kring MMA belyser för problem som gäller för straffrätten i allmänhet.

För att uppfylla dessa syften har följande frågeställningar fungerat som utgångspunkter:

1. Vilka gränser för våldsanvändning sätter MMA-idrottens eget regelverk?
2. Vilka ansvarsfrihetsgrunder kan ge rättsligt stöd åt våldsanvändningen vid MMA-utövning?
3. Hur har förarbeten och doktrin diskuterat våldsanvändningen inom lek och idrott? Vilka rättsliga grunder stödjer de sig på och hur omfattande anser de våldsanvändningen få vara?
4. Vilka slutsatser kan dras från praxis rörande idrottsrelaterat våld?
5. Utifrån ovan frågor, vilka slutsatser kan dras om gränsen mellan straffansvar och ansvarsfrihet vid våldsanvändning inom MMA? Och får dessa slutsatser någon betydelse för straffrätten i allmänhet?

1.3 Avgränsningar

Framställningen är avgränsad till att endast gälla Sverige. Anledningen till det är bland annat i mån om tid men även då det svenska rättsläget är så pass öppet. Det gör det svårt att jämföra regler med andra nationer eftersom diskussionen skulle bli svävande och sakna något konkret att ställa emot varandra.

De MMA-regler som behandlas är de som gäller inom den professionella utövningen inom Sverige. Det finns nämligen skilda regelverk för graden av amatörskap och huruvida den professionella utövningen är en helt svensk tävling eller har internationella inslag. Endast en av dessa har valts för att skapa en rödare tråd i framställningen.

Varför just de professionella reglerna valdes har att göra med att våldsanvändningen i dessa matcher är mer tillåtande än i amatörsammanhang, vilket är mer intressant när en straffrättslig gräns för våldsanvändningen är i fokus.

1.4 Forskningsläge

Våldsbrott och ansvarsfrihet är centrala och ofta uppmärksammade delar av straffrätten vilket frekvent figurerar i media. Omfattande litteratur och praxis finns på detta område där framförallt Nils Jareborg är en av de mer framträdande forskarna vad gäller just straffansvar och ansvarsfrihet. Ett av de mest betydelsefulla verken inom detta område är Allmän kriminalrätt som senare utmynnat i Kriminalrättens grunder.

Vad gäller just våldsanvändningen inom idrotten är situationen mer komplicerad. Det mesta av litteraturen ser idrottsligt våld som en accepterad självklarhet men erbjuder ofta inga detaljerade förklaringar till varför det bör accepteras eller till vilken grad. En av de få författare som försökt utröna detta är Krister Malmsten som skrivit flertalet böcker och artiklar om just idrottsvåld utifrån olika perspektiv. Förutom för den allmänna straffrättsdoktrinen är hans forskning vägledande för hur idrottsjuridik bör tolkas.

När det specifikt rör sig om kampsport och MMA blir doktrin och praxis ännu mer sparsam. Området är i princip outforskat och de flesta författare beskriver istället att de generella reglerna för idrottens ansvarsregler bör

omfatta även kampsport. Det kan tyckas märkligt eftersom våldsanvändningen är uttalat mer allvarlig i dessa idrotter än inom till exempel bollsporter.

Denna frånvaro av vägledning är lika tydlig vad gäller praxis där det inte finns några rättsfall som rör våldet inom MMA. Istället får analogier göras till andra idrotter samt till liknande områden såsom ansvarsfrihet vid sexuella lekar (som BDSM). Denna forskningen är användbar eftersom problematiken kring samtycke, social adekvans och våld där är lik den som finns kring MMA. En av de forskare som drivit denna debatt framåt är framförallt Linnéa Wegerstad.

För detta arbetes del innebär det att mycket analogier måste göras från den generella straffrätten och den forskning som finns inom idrottsjuridiken för att hitta någon form av röd tråd hur lagstiftare och tillämpare kan tänkas ha för rättslig syn på våldet inom MMA. Även paralleller till BDSM blir aktuella att göra. Detta arbete kommer både att fylla tomrummet som rör de mest våldsamma idrotternas relation till straffrätten samt bidra till debatten om var den ansvarsfria gränsen går i samhället som nyligen börjat utforskas mer genom BDSM-debatten.

1.5 Modellfall

I framställningen har ett modellfall använts som utgångspunkt. Syftet med det är att underlätta för läsaren då det skapar en möjlighet till kontinuerlig återkoppling eftersom modellfallet kan användas för att jämföra de aspekter som arbetet presenterar. Modellfallet ser ut på följande sätt:

Fallet

Viktor och Samuel deltar i en professionell MMA-match arrangerad av SMMAF. Under matchen använder Viktor sin armbåge för att utöva en attack mot Samuel. Armbågen träffar Samuel i strupen och ger honom

andningssvårigheter och han faller ihop på marken samt greppar sig om halsen. Domaren uppmärksammar detta och stoppar matchen kvickt. Viktor som redan börjat röra sig mot Samuel för att följa upp sitt slag, slår efter domarens signal Samuel två gånger i ansiktet. Domaren går efter detta emellan Viktor och Samuel samt tillkallar läkare in i ringen. Samuel tvingas akut åka till sjukhus.

I modellfallet bör ingen tvekan finnas att Viktor tillfogat Samuel kroppsskada och att handlingen utförts med uppsåt eftersom MMA-matchen har arrangerats med denna våldsföring i åtanke. Baserat på detta kommer framställningen att förutsätta att Viktors gärningar uppfyller rekvisiten för misshandel i 3 kap. 5 § BrB. Syftet med det är att underlätta framställningen och skapa en tydligare tråd. Mer relevant är istället hur handlandet kan anses ansvarsbefriande eller inte.

1.6 Metod och material

Uppsatsen har arbetats fram med en rättsdogmatisk metod i grunden. Den har använts för att utröna gällande rätt vad gäller när straffansvar inträder vid våldsanvändning vid MMA-utövning. Det innebär att beskriva vad som uttryckts i rättskällor som lagar, förarbeten, praxis och doktrin om våldets relation till idrotten men även systematisera resultaten och applicera dem på MMA-utövningen.³ Utifrån detta är det naturligt att det material som använts är dessa typer av rättskällor samt MMA-idrottens eget regelverk för att få en utgångspunkt i vad idrotten själv tillåter för våld.

Under avsnitt 2 ligger fokus på det inhemska regelverket för professionell svensk MMA. Dessa regler är framtagna av SMMAF och skiljer sig från de amatörmässiga i graden av våld som används. Från dessa har de regler som är relevanta i diskussionen kring våldsanvändning presenterats.

---

³ Sandgren, 2015, s. 43–44.

Under avsnitt 3 som rör ansvarsfrihet har samtyckesparagrafen i 24 kap. 7 § BrB använts tillsammans med förarbeten till dess införande som utgörs av prop. 1993/94:130 samt Fängelsestraffkommitténs betänkande SOU 1988:7. Det kompletteras med doktrinen beskrivning av ansvarsfrihetsreglerna genom främst Asp, Ulväng och Jareborg tillsammans med Svenssons forskning om social adekvans.

I avsnitt 4 har doktrin som rör våld inom idrotten använts. Malmsten är en av de forskare som studerat idrotten utifrån flera perspektiv i detalj och flera av hans verk har använts under avsnitt 4. Under avsnitt 5 som rör praxis relaterad till idrottsvåld saknas rättsfall som behandlar våld vid MMA-utövning. Istället har rättsfall från andra idrotter använts för att belysa hur straffrätten behandlat idrottsrelaterat våld.

Utöver detta har en rättsanalytisk metod använts i arbetets analytiska inlägg där resultaten från den rättsdogmatiska metoden kritiserats⁴. Detta har skett löpande i slutet av varje avsnitt där resultaten från respektive avsnitt knyts till modellfallet samt under den omfattande diskussionen i avsnitt 6. Denna kritik har förts med rättssäkerheten för MMA-utövarna i fokus men även i förhållande till vad gällande rätt innebär för straffrätten som helhet.

1.7 Rättssäkerhet

I arbetet är rättssäkerhetsperspektivet centralt för de diskussioner som förs utifrån frågeställningarna. Framförallt förutsebarheten är den aspekt som är mest aktuell i utrönandet av var gränsen för våldet inom MMA går och hur tydligt det är för utövarna.

Rättssäkerhet beskrivs av Leijonhufvud, Wennberg och Ågren som ett skydd för individen som förhindrar staten från att begå övergrepp på individen. Tanken är att detta ska genomsyra straffrätten så statens utrymme

---

⁴ Ibid, s. 45.

att missbruka sin makt mot de enskilda blir så liten som möjligt. Detta kan ske genom ett antal parametrar där bland annat förutsebarhet och likabehandling är viktiga aspekter för att skapa en god rättssäkerhet.⁵

Just förutsebarhet beskrivs av Leijonhufvud, Wennberg och Ågren som att det ska vara möjligt för en individ att beräkna de straffrättsliga konsekvenserna av ett handlande. Att individen ska ha möjlighet till denna insyn gör att förutsebarhet går hand i hand med legalitetsprincipen som straffrättsligt innebär att ett brott måste vara nedtecknad för att någon ska kunna dömas för det.⁶ Liknande resonemang har förts av Asp, Ulväng och Jareborg som beskriver förutsebarhet som ett krav för att en individ överhuvudtaget ska kunna avstå från att begå brott eller inte.⁷

1.8 Disposition

Under avsnitt 2 kommer de lagregler som styr arrangerandet av professionell MMA att redogöras för och följas av en genomgång av de mest centrala idrottsregler som gäller vilken typ av våld som tillåts inom MMA. Dessa regler kommer appliceras på det presenterade modellfallet från avsnitt 1.3 för att undersöka hur det händelseförloppet ska tolkas utifrån MMA-regelverket.

I det efterföljande avsnitt 3 kommer de ansvarsfrihetsgrunder som är relevanta för MMA-utövning att presenteras och en diskussion kommer att föras i relation till modellfallet varför dessa kan ge rättsligt stöd till våldsanvändning inom MMA-idrotten.

Avsnitt 4 kommer att presentera de förarbeten och den juridiska doktrin som behandlat ämnet samtycke och social adekvans i relation till idrott. Doktrin som rör sexuella lekar inom ramen för BDSM och dess ansvarsfrihet

---

⁵ Leijonhufvud, Wennberg och Ågren, 2015, s. 27.

⁶ Ibid, 2015, s. 27.

⁷ Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 52.

kommer också att lyftas för att sätta diskussionen om våldsanvändning i ett större perspektiv. De tankar som förs under avsnittet kommer att diskuteras i relation till modellfallet för att se i vilken mån de är överförbara för MMA-utövningen.

Under avsnitt 5 kommer våldsrelaterad praxis från andra idrotter att presenteras och diskuteras i relation till modellfallet för att återigen söka vägledning i vilken våldsanvändning som är rättfärdigad inom MMA.

Avslutningsvis kommer en större diskussion ske under avsnitt 6. Till en början kommer en sammanfattning av rättsläget göras utifrån det som presenterats i de tidigare avsnitten. Efter det följer en diskussion om vad som utgör idrottens idé inom MMA och arbetet avslutas med en diskussion om hur förutsebart dagens rättsläge är för MMA-utövarna och vad det får för betydelse på straffrätten som helhet.

2 MMA-regelverket

2.1 Inledande kommentar

Inom idrotten finns det ofta detaljerade regelverk för vad som får och inte får göras i deltagarnas försök att vinna matchen eller tävlingen. Detta är inget undantag inom MMA. Nedan presenteras de regler som är relevanta för arbetet vad gäller själva utövandet av MMA och våldsanvändningen under match.

2.2 Lagen om tillståndsplikt

Lag (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher (härefter kallad *tillståndslagen*) anger i 1 § att det endast är tillåtet att arrangera någon form av kampsportsmatch som inkluderar slag, sparkar eller annat avsiktligt våld mot motståndarens huvud om tillstånd enligt denna lag har beviljats. Följs inte dessa regler uppsåtligen eller av oaktsamhet kan arrangören dömas till böter till fängelse i högst 6 månader enligt 13 § så länge gärningen inte är ringa. Straffansvaret omfattar enligt 14 § även en utövare som uppsåtligen deltar i en kampsportsmatch som saknar tillstånd. Utövaren kan dock endast dömas till böter så länge gärningen inte är ringa då straffansvar undgås.

2 § anger att tillstånd för kampsportsmatch endast lämnas om kampsportens egna tävlingsregler och säkerhetsbestämmelser innebär en godtagbar säkerhet för utövarna själva. Vidare anges i 3 § att ett tillstånd kan lämnas till en organisation för en eller flera matcher men även för en viss tid eller tills vidare. SMMAF är en av de organisationer som innehar ett tillsvidare-tillstånd för arrangemang av kampsport. Deras tillstånd gäller sedan 16 april

2009 professionell MMA och sedan 10 oktober 2010 gäller tillståndet även för arrangemang av amatörmässig MMA.⁸

2.3 SMMAF:s regelverk

Kampsport, som MMA är en form av, har generellt beskrivits i förarbeten som en tävling som vinnas genom att samla flest poäng eller andra vinstgivande moment, vilka utdelas efter en bedömning av hur väl deltagarna utför de olika kampmomenten.⁹

För just MMA utgörs dessa vinstmoment av flera delar som nämns i 28 § i SMMAF:s regelverk. Bland annat kan en utövare ge upp genom att självant klappa tre gånger i tävlingsmattan eller genom att dennes sekunder (tränare) kastar in handduken bokstavligen talat. Är matchen för ojämn på grund av flera olika anledningar kan även huvuddomaren välja att stoppa matchen och utnämna den överlägsne till vinnare. Är matchen jämn så avgörs den av de tre poängräknande domarna¹⁰. Andra sätt att avgöra matchen är genom diskvalificering av en deltagare (vilket kommer förklaras närmare nedan) men även genom walkover, dvs. att en deltagare inte dyker upp till matchen.¹¹

I SMMAF:s regelverk anges i 19 § vilka tekniker som är godkända för en utövare att använda under en match i försök att vinna den och dessa är:

1. Slag, sparkar och knän mot huvud, kropp och ben i stående kamp.
2. Slag mot huvud, kropp och ben när motståndaren har en aktiv markposition.
3. Sparkar och knän mot kropp och ben när motståndaren har en aktiv markposition.

---

⁸ SMMAF, ”Förbundet”, tillgänglig: <http://www.smmaf.se/forbundet/> (Hämtad 2016-10-30).

⁹ Prop. 2005/06:147 s. 23.

¹⁰ Hur denna poängräkning sker kommer inte beröras närmare.

¹¹ SMMAF, ”Tävlingsregler för svensk professionell mixed martial arts (MMA)”, tillgänglig: <http://www.smmaf.se/regelverk/swe-pro-mma/> (Hämtad 2016-09-23).

4. Kast och nedtagningar på olika vis.
5. Submission-tekniker, vilket kan omfatta till exempel låsning av en motståndares led.¹²

Den efterföljande paragrafen, 20 §, specificerar därefter vilka tekniker som är otillåtna för en deltagare. Dessa är följande:

1. Slag, sparkar eller knän mot ryggrad och bakhuvud.
2. Slag mot samt grepp av struphuvudet.
3. Attacker med armbåge.
4. Kast där man avsiktligt kastar motståndaren så att denne landar endast på huvud eller nacke.
5. Ledlås mot fingrar och tår.
6. Stampningar mot motståndarens fötter.
7. Stampningar mot en motståndare i aktiv markposition.
8. Sparkar och knän mot huvudet på en motståndare i aktiv markposition.
9. Sparkar mot njurarna med hälen.
10. Sparkar och knän mot huvudet på en stående motståndare när man själv befinner sig i aktiv markposition.¹³

Förutom dessa punkter finns det även andra bestämmelser som förklarar vad som är otillåten våldsanvändning för deltagarna men som inte rör tekniska aspekter utan har med agerandet under matchen att göra.¹⁴

Enligt 21 § 1 p. får en utövare bland annat inte attackera sin motståndare om denna är liggande eller på något annat sätt är försvarslös. Denna omständighet poängteras även i 22 § som förklarar att om en deltagare faller till marken får matchen endast fortsätta om den fallande effektivt kan försvara sig och har möjlighet att inte an aktiv markposition. Kan detta inte säkerställas ska domaren stoppa matchen enligt 23 §.¹⁵

---

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

Utöver detta får en utövare heller inte specifikt skälla, peta motståndaren i ögon, bitas, rivas, nypas, dra motståndaren i håret, attackera grenen eller stoppa sina fingrar i dennes mun samt sår, vilket anges i 21 § 4 p. Att på något vis attackera motståndarens underliv nämns igen i 21 § 10 p.¹⁶

Överträder en utövare någon av dessa regler kan domaren ta till flera åtgärder. Domaren ska enligt 24 § 1 p. vid en lindrig oavsiktlig förseelse, till exempel utförande av otillåten teknik eller foul, stoppa matchen och kontrollera den drabbade deltagarens tillstånd samt utdela en varning till den regelöverträdande deltagaren. Detta kan även leda till poängavdrag enligt 24 § 2 p.¹⁷

Utför en deltagare en avsiktlig, allvarlig eller upprepad förseelse kan matchdomaren eller supervisorn¹⁸ diskvalificera den tävlande i enlighet med 25 § av SMMAF:s regelverk.¹⁹

Utöver dessa direkta bestraffningar som sker i anslutning till själva tävlandet beskriver Malmsten det som att det finns ytterligare möjlighet att från förbundets sida bestraffa någon som begår en regelöverträdelse som anses vara särskilt allvarlig. Dessa former av påföljder kan röra sig om tillrättavisning, böter eller diskvalificering en viss tid som hindrar någon från att delta i idrottsliga sammanhang. Det innebär att det på idrottslig väg går att bestraffa en utövare både vid tidpunkten för en händelse men även efteråt. Någon utstuderad praxis när de olika repressalierna bör användas är svårtydd och idrottsspecifik men bör inte ha särskilt stor betydelse utan bedömningen bör ske i varje enskilt fall menar Malmsten. Dessa regler bygger på de gemensamma stadgarna som finns fastslagna hos

---

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Supervisorn handhar arrangemanget och ser till att alla funktioner och ansvarsområden hanteras korrekt i samband med detta.

¹⁹ SMMAF, ”Tävlingsregler för svensk professionell mixed martial arts (MMA)”, tillgänglig: <http://www.smmaf.se/regelverk/swe-pro-mma/> (Hämtad 2016-09-23).

Riksidrottsförbundet där SMMAF ingår genom att vara ett underförbund till Budo & Kampsportsförbundet.²⁰

2.4 MMA-reglerna och modellfallet

Att SMMAF innehar ett tillsvidare-tillstånd att arrangera professionell MMA innebär att MMA-matchen mellan Samuel och Viktor uppfyller tillståndskravet som finns i tillståndslagen 1 och 3 §§. Det gör att deras MMA-match i sig är accepterad av rättstillämpningen vad gäller själva arrangemanget. Utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv är detta positivt då det skapar en tydlig bild över vilka arrangemang som lagstiftaren ansett våld mot huvudet vara befogat. Det möjliggör för utövarna att i ett första led ta ställning till huruvida de begår något brottsligt eller inte genom tillståndskravet.

Hade modellfallets match var arrangerad utan ett sådant tillstånd hade det som nämnts lett till straffansvar enligt tillståndslagen för både Samuel och Viktor eftersom detta ansvar även omfattar utövarna enligt 14 §. Denna överträdelse hade även kunnat aktualisera straffansvar utifrån BrB beroende på vilket våld de använt sig av och vilka straffbud som anses uppfyllda. Hur dessa överenskommelser om våld ska tolkas rättsligt kommer att beröras senare under avsnitt 3.

Tillståndslagens regler innebär förutom att överenskommelser om våld är godtagbara under vissa former även att ett visst mått av våldsanvändning är tillåten under dessa tillställningar. Denna ram för våldsanvändning markeras genom 2 § tillståndslagen som anger att idrottens egna regler och säkerhetsbestämmelser ska innebära godtagbar säkerhet för utövarna. Även om det inte nämns uttryckligen innebär det motsatsvis att handlingar som inte accepteras av idrottens egna regler inte heller är accepterade av rättstillämparen eftersom dessa handlingar inte stämmer överens med vad

---

²⁰ Malmsten, 2002, s. 45-48 och 61-62.

som benämns som godtagbar säkerhet i tillståndslagen. Det gör att handlingar som innebär en överträdelse av SMMAF:s regler kan utgöra ett brott enligt BrB eftersom det utövarskydd som kommer genom tillståndslagen inte gäller längre. Det innebär också att idrottens interna disciplinregler kan aktualiseras på direkt och förbunds nivå vid sådana överträdelser.

I modellfallet innebär det att det våld som Viktor använder sig av mot Samuel är accepterat så länge det rymmer sig inom SMMAF:s regelverk. Det är i detta fall dock tydligt att Viktor har använt sig av en otillåten teknik i 20 § i SMMAF:s regelverk när han attackerat med sin armbåge som träffat Samuels strupe, vilket strider mot punkt 3 respektive 2 i nämnda paragraf. Efter det har Viktor även gjort ett övertramp i regelverket när han attackerat Samuel som är liggande efter strupträffen. Samuel intar inte en försvarsposition utan håller sig om sin hals. Att attackera en person i ett sådant tillstånd är inte godkänt enligt 21 § 1 p. SMMAF:s regelverk.

Huruvida Viktors armbåge mot strupen och efterföljande slag mot en försvarslös Samuel är avsiktliga eller ej saknar betydelse för MMA-reglerna utan graden av allvar kan ensamt vara en avgörande faktor i bestraffning. Enligt 25 § kan en allvarlig överträdelse av reglerna innebära direkt diskvalificering för Viktor. Huruvida en sådan har förelegat eller inte är upp till domaren eller supervisorn på plats att avgöra i enskilda fallet. Med tanke på de skador som orsakats Samuel med de otillåtna teknikerna och försvarslösheten efteråt bör situation kunna tolkas som allvarlig och föranleda en direkt diskvalificering för Viktor.

Utöver detta kan Viktor bli dubbelt bestraffad för sina regelöverträdelser genom Riksidrottsförbundets bestraffningsregler vilket skulle kunna leda till en ytterligare diskvalificering under viss tid från att delta i MMA-matcher. Med tanke på allvaret i den åsamkade skadan på Samuel är det en påföljd inte otänkbar för Viktor. Som nämnts tidigare kan en regelöverträdelse även föranleda straffansvar i BrB:s mening. Huruvida Viktors överträdelse är

brottslig kommer att beröras kontinuerligt under den fortsatta framställningen.

2.5 Sammanfattade slutsatser

Genom reglerna i tillståndslagen krävs tillstånd för att arrangera idrottsevenemang där våld mot huvudet kan förekomma. Sådana tillstånd delas ut bland annat mot bakgrund av att deltagarna säkerhet kan tillgodoses under arrangemanget och genom idrottens regler. SMMAF innehar ett sådant tillstånd varför svenska professionella MMA-matcher är tillåtna enligt svensk rätt. Detta tillstånd möjliggör dock inte att allt våld som sker vid arrangemanget är accepterat. Ramen för vad som är tillåtet sätts av idrottens specifika regler som i detta fall utgörs av SMMAF:s regelverk. Överträdelser av dessa regler aktualiserar direkta påföljder grundade i SMMAF:s regelverk, påföljder på förbunds nivå genom Riksidrottsförbundets bestraffningsregler men lämnar även dörren öppen för påföljder från straffrättsligt håll. Hur straffrätten tillämpas i relation till de idrottsliga reglerna behandlas i den fortsatta framställningen.

3 Ansvarsfrihetsgrunder

3.1 Vad innebär ansvarsfrihet?

När en gärning uppfyller rekvisiten i ett straffbud är ett brott begånget om det inte på något vis är undantaget. En sådan undantagsregel är reglerna om ansvarsfrihet. Några av dessa finns nedskrivna i 24 kap. BrB såsom nödvärn, nöd och samtycke. Social adekvans är också en sådan undantagsregel men den är inte kodifierad i lagtext utan är oskriven.

Samtycke och social adekvans är de ansvarsfrihetsgrunder som är av relevans för detta arbete och kommer att behandlas under detta kapitel.

3.2 Samtycke

3.2.1 Bakgrund

1994 infördes reglerna för samtycke i 24 kap. 7 § BrB. Samtycke hade haft rättsligt stöd och använts tidigare än så men hade dessförinnan inte funnits nedskrivna i lagtexten. Samtyckesregeln innebär att en brottslig handling kan rättfärdigas genom att den mot vilken den brottsliga gärningen riktades mot har samtyckt till gärningen. Undantaget från detta är om gärningen i sig är oförsvarlig.²¹

Varför reglerna om samtycke har tillkommit har att göra med en grundläggande tanke om att den enskilde själv bör ha ett visst mått av självbestämmande över sina egna intressen. Detta koncept vilar på föreställningen om att det inte heller får finnas något motstående intresse som väger över intresset av den enskildes självbestämmande. Ett exempel

---

²¹ Asp, Ulväng och Jareborg, s. 226.

på när lagstiftaren ansett att samhälleliga intressen väger tyngre än den egnes är vid dödshjälp.²²

Som nämnts är bedömningen av samtycke som rättfärdigande omständighet tvådelad. I första ledet måste avgöras om ett giltigt samtyckte föreligger och i det andra sker en försvarlighetsbedömning dvs. om gärningen kan anses försvarlig.²³

Ett giltigt samtyckte kräver i sig sex stycken förutsättningar som alla måste vara uppfyllda för att samtycke som rättfärdigande omständighet ska föreligga. Nämnas ska att i de fall ett brott i sin brottsbeskrivning innehåller ord som tvång eller olovligen ska inte samtyckesregeln och dess förutsättningar tillämpas. Eftersom brottet i sig förutsätter att ett samtycke inte föreligger ska undantagsregeln om samtycke alltså inte tillämpas. I dessa fall används en enklare bedömningsform av samtycke som inte utgörs av dessa sex förutsättningar.²⁴

3.2.2 Samtycke till gärningen

Den första förutsättningen innebär att den som utsätts för en gärning faktiskt måste ha samtyckt till en gärning. Asp, Ulväng och Jareborg menar att det väsentliga i bedömningen är själva viljeinriktningen hos den utsatte. Det innebär att det inte finns något krav på att ett samtyckte måste ha skett uttryckligen genom tal eller skrift eller liknande. Bara det faktum att den utsatte själv tillåter gärningen är tillräckligt. Asp, Ulväng och Jareborg påpekar dock att denna teoretiska inställning blir svårtillämpad i praktiken framförallt ur en bevissynpunkt. Exempelvis kan vad någon säger i efterhand som sitt samtyckte till ett handlande radera ut den viljeinriktning som förelåg vid tiden av handlandet. I praktiken menar de därför att det

---

²² Ibid, s. 226.

²³ Ibid, s. 226–227.

²⁴ Ibid, s. 227 och 231.

viktigaste i bedömningen blir om det funnits någon form av viljeuttryck från den utsatte som kan tolkas som ett samtycke till handlandet.²⁵

Ett samtycke kan delas in i olika formella grupper förklarar Asp, Ulväng och Jareborg. De kan vara kategoriska, att någon får genomföra en handling, eller villkorade dvs. att det finns en tidigare förutsättning som måste vara uppfylld för att ett samtycke till en handling ska träda in. Samtycken kan även vara begränsade i formen att det någon samtycker till exempelvis inte får gå över en viss gräns. I vissa fall kan bedömningen av hur långt ett samtycke sträckts sig, dvs. hur begränsat det varit, bli föremål för en rättslig bedömning. Om någon till exempel endast samtycker till att bli slagen lätt på axeln vad innebär det egentligen i praktiken? Var slagit som utdelades tillräckligt löst och träffade det verkligen på axeln är frågor som direkt kan orsaka problem i sådana fall.²⁶

I just situationer som har våld inblandat kan det finnas situationer där samtycke finns från två håll till exempel att två personer har gett sitt samtycke till att de ska slåss. Denna situation finns reglerad i praxis genom NJA 1993 s. 553 där HD uttalade sig kring två ungdomar som hade slagits mot varandra. Domstolen ansåg att så länge de båda tycktes vara inställda på att ofreda varandra och orsaka varandra ringa övergående skador föreligger giltiga samtycken som kan anses vara en rättfärdigande omständighet som gör dem båda fria från ansvar till eventuellt ofredande eller misshandel.²⁷ Men det går inte att presumera att ömsesidigt samtycke alltid finns vid ett bråk mellan två personer vilket behandlats i NJA 1999 s. 460.²⁸

3.2.3 Tidpunkten för ett samtycke

Det giltiga samtycket har som andra förutsättning att ett samtycke måste finnas vid tidpunkten för gärningen och genom hela gärningens

---

²⁵ Ibid, s. 227–228.

²⁶ Ibid, s. 228.

²⁷ NJA 1993 s. 553.

²⁸ NJA 1999 s. 460.

genomförande. Har ett samtycke getts innan gärningen genomförs måste det finnas kvar vid själva genomförandet beskriver Asp, Ulväng och Jareborg. Återigen påpekar dem att det tysta samtycket och dess eventuella tillbakatagande kan orsaka problem även vid denna förutsättning. I teoretisk mening är ett samtycke som lämnats i efterhand, vilket kallas ratihabering, betydelselöst eftersom det ska ha funnits vid själva gärningen. Ur praktisk bevissynpunkt blir dock ratihaberingen viktig eftersom till exempel avsaknaden av en anmälan vid en gärning kan tyda på att ett samtycke faktiskt förelåg vid tidpunkten för handlandet.²⁹

3.2.4 Behörighet över intresset och förståelse för samtyckets innebörd

Ytterligare en förutsättning för ett giltigt samtycke är att samtycket har lämnats av någon som är behörig att förfoga över intresset i fokus förklarar Asp, Ulväng och Jareborg. Vad gäller brott mot person, däribland våldsbrotten, kan i princip ingen annan än den utsatte själv förfoga över detta intresse.³⁰

Den fjärde förutsättningen har att göra med att samtycket ska ha lämnats av någon som har förståelse för innebörden av samtycke. Asp, Ulväng och Jareborg menar att denna bedömning är tvådelad i sig och har att göra med både vilken mognad en person har men även huruvida den samtyckandes verklighetsuppfattning är så när korrekt. För dessa bedömningar finns inga konkreta riktlinjer för vilken ålder någon ska vara för att samtycka till något eller vad en viss psykisk störning kan påverka verklighetsuppfattningen. Istället får bedömningen göras i det enskilda fallet utifrån varje samtycke som blir aktuellt för rättstillämparen. Ett rättsfall som dock kan exemplifiera mognadsgraden är NJA 1974 s. 614 där en femårig flicka ansågs ha för låg

---

²⁹ Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 227 och 229.

³⁰ Ibid, s. 227 och 229.

mognadsgrad för att kunna samtycka till ett olaga frihetsberövande enligt 4 kap. 2 § BrB.³¹

3.2.5 Frivillighet och allvarligt menat

Asp, Ulväng och Jareborg förklarar att den femte förutsättningen för att ett samtycke ska kunna leda till ansvarsfrihet är att det måste ha skett frivilligt. Detta frivilliga samtycke måste även ha skett under insikt om relevanta förhållanden. Det innebär dels att samtycket måste ha skett i frånvaron av tvång från den som utför gärningen eller någon annan. Dels att den samtyckande inte svävar i okunnighet om någon omständighet som vid vetskap skulle ha fått den utsatte att inte samtycka.³²

Det sista kravet för samtycke är att det ska vara allvarligt menat. Det innebär att till exempel skämt, dramatiska framställningar eller i försök att provocera någon till brott inte kan innebära ett giltigt samtycke från den utsatte. Från gärningsmannens perspektiv innebär denna punkt även att bristande uppsåt kan föreligga eftersom gärningsmannen trodde att han hade fått ett samtycke och inte skulle ha handlat i frånvaron av detta.³³

3.2.6 Försvarlighetsbedömningen

Förutom förutsättningarna för ett giltigt samtycke finns det som nämnts ett andra led som även måste uppfyllas för att samtycket ska kunna vara ansvarsbefriande och det är att handlingen ska vara försvarlig enligt 24 kap. 7 § BrB. Är den oförsvarlig kan handlingen trots ett giltigt samtycke inte innebära en rättfärdigande omständighet.³⁴

---

³¹ NJA 1974 s. 614.

³² Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 227 och 230.

³³ Ibid, s. 227 och 230.

³⁴ Ibid, 2013, s. 226–227.

Hur försvarlighetsbedömningen ska göras finns reglerat i samtyckesregeln i 24 kap. 7 § BrB. Där anges att gärningen ska bedömas med hänsyn till den skada, kränkning eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter.

Asp, Ulväng och Jareborg menar att det bör finnas en presumtion att en gärning med samtycke är försvarlig men inte när det rör sig om våldsbrotten i 3 kap. BrB. Detta fastslogs i förarbetena till 24 kap. 7 § BrB och är fortfarande vägledande då praxis saknas på området. Där anges att samtycke till dödande såsom mord eller dråp i 3 kap. 1–2 §§ BrB aldrig kan vara ansvarsbefriande. Samma sak gäller för barnadråp och vållande till annans död³⁵. Detta förklaras med att en persons intresse av att avsluta sitt liv inte väger särskilt tungt gentemot intresset av att respekten för andras liv ska bevaras.³⁶

Vad gäller misshandel enligt 3 kap. 5 § BrB finns det inte någon tydlig linje i vilka situationer ett samtycke kan vara ansvarsbefriande menar Zila. Vid ringa misshandel bör alltid ett giltigt samtycke kunna vara ansvarsbefriande medan det alltid bör vara uteslutet vid grov misshandel enligt 3 kap. 6 § BrB. De situationer som blir problematiska är vid normalgraden av misshandel eftersom ett samtycke i vissa fall kan vara ansvarsbefriande men i andra inte.³⁷ Förarbetena till 24 kap. 7 § BrB betonar också denna svårighet. Där beskrivs att ringa misshandel alltid bör kunna vara ansvarsbefriande vid samtycke medan misshandelsfallen inte bör vara det men att undantag kan finnas.³⁸ Asp, Ulväng och Jareborg delar denna syn och menar att bedömningen för om en misshandel av normalgraden bör kunna vara ansvarsbefriande vid samtycke bör ske utifrån följande kriterier: skadans art, faran för ytterligare skada, gärningsmannens syfte och gärningens sociala värde. Störst vikt bör läggas vid skadans art.³⁹

---

³⁵ Se 3 kap. 3, 7 och 10 §§ BrB.

³⁶ Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 226–227.

³⁷ Zila, Karnov lagkommentar 24 kap. 7 § BrB not 1177.

³⁸ Prop. 1993/94:130 s. 43.

³⁹ Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 233.

3.3 Social adekvans

Social adekvans är en oskriven undantagsregel som har arbetats fram i praxis för att användas i de fall ansvarsfrihet föreligger men det inte kan stödjas med någon annan straffrättslig regel eller princip. Social adekvans används alltså i det fall straffansvar framstår som orimligt.⁴⁰

Social adekvans kan användas på två olika sätt. Det ena sättet är att det är en förklaring på bristande gärningsculpa vilket handlar om de fall där ett okontrollerat orsakande inte innebär ett otillåtet risktagande. Följden av detta är att gärningen i sig inte är otillåten då den inte uppfyller rekvisiten för brottsbeskrivningsenlighet. Då dessa gärningar i sig inte är brottsliga blir det sällan aktuellt att pröva dessa gärningar i rätten och social adekvans behöver inte åberopas.⁴¹

Det andra sättet social adekvans kan aktualiseras är de fall där det finns ett kontrollerat orsakande. I dessa fall behövs det inte göras någon prövning om otillåtet risktagande eftersom gärningsculpa är uppfyllt bara genom faktumet att gärningsmannen har kontroll över händelseförloppet fram till fullbordan av gärningen. Denna typ av social adekvans är aktuell vid idrottsutövning eftersom idrottsutövare generellt har kontroll över sina handlingar. Social adekvans används i dessa fall som en slags säkerhetsventil för att kunna rättfärdiga gärningar som i annat fall saknar rättsligt stöd för detta.⁴²

Svensson förklarar att det senare sättet att använda social adekvans i svensk rätt fungerar som en rättfärdigande omständighet som i sig inte är ett argument för att något är fritt från straffansvar. Istället är social adekvans en rubricering för när annat rättsligt stöd saknas men andra argument talar för att straffansvar inte ska föreligga. Det kan förtydligas med att i varje fall social adekvans är aktuellt finns det en oskriven undantagsregel som är

---

⁴⁰ Ibid, s. 254–255.

⁴¹ Ibid, s. 254–255.

⁴² Ibid, s. 255.

relevant som i sig kan användas som argumentation och leda till slutsatsen att ett handlande är socialt adekvat.⁴³

Principen om social adekvans är som sagt oskriven men i Fängelsestraffkommitténs utredning om ansvarsfrihet diskuterades om en nedskrivning inte vore passande. De föreslog följande formulering på bestämmelsen som skulle rymts i 24 kap. BrB:

”Även om någon företar en gärning som inte undantagits från ansvar enligt detta kapitel eller annars i lag eller författning, skall han vara fri från ansvar om gärningen är sådan att den uppenbarligen måste anses tillåten.”⁴⁴

Fördelarna med att utforma en skriftlig regel ansågs stora men svårigheten i att inte skapa en för allmänt hållen generalklausul ansågs större varför principen inte fick ta plats i BrB. Ytterligare ett problem som talade emot en nedskrivning var att social adekvans ansågs vara en princip som förändrades med tiden. Vad som är rättfärdigt är föränderligt i takt med att samhällets värderingar förändras. Att kunna formulera denna föränderlighet i lagtext ansågs för komplicerat.⁴⁵

3.4 Samtycke, social adekvans och modellfallet

3.4.1 Samtycke i relation till modellfallet

Om förutsättningarna för ett giltigt samtycke appliceras på modellfallet är de flesta bedömningspunkterna inte särskilt komplicerade inledningsvis. Samuel tycks med allvar och frivillighet ha gjort en viljeyttring som visar att han ville delta i en MMA-match. En utgångspunkt i hans viljeyttring bör

---

⁴³ Svensson, 2016, s. 406–407.

⁴⁴ SOU 1988:7 s. 130.

⁴⁵ Ibid, s. 129–130.

vara att den kommer med begränsningen att det våld Samuel samtycker till att utsätta sig för är det som ryms under SMMAF:s regelverk. Han har en förståelse över vad detta innebär utifrån sportens regelverk och han är även behörig att samtycka till de våldsbrott som utryms i 3 kap. BrB eftersom det rör hans egen person. Tidpunkten för Samuels samtycke bör rimligtvis gälla under tiden som MMA-matchen pågår. Att de våldshandlingar som ryms inom MMA-regelverket är försvarliga ur samhälllig synpunkt kan utläsas ur den presenterade tillståndslagen och det faktum att SMMAF innehar ett tillsvidare-tillstånd för sådana arrangemang.

Baserat på detta bör Samuel ha samtyckt till all den våldsanvändning som Viktor utför under deras MMA-match som rymmer sig inom SMMAF:s regelverk. Denna tolkning av våldsanvändandet under en professionell MMA-match stämmer överens med vad som diskuterades under kapitel 2.4. Att det inte finns några otydligheter kring detta är något som är positivt för utövarna ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Att lagstiftningen från flera håll pekar i samma riktning skapar i teorin en förutsebarhet som gör det överskådligt för utövarna vad de samtycker till under en match och vad de själva får göra.

Rent praktiskt kan dock ifrågasättas hur stor kännedom en utövare har över tillståndet vid arrangemang av MMA-matcher eftersom det är något som införskaffas av arrangören och inte av utövaren. En utövare förlitar sig förmodligen på att deras deltagande är accepterat av samhället och funderar inte särskilt mycket på det. Konceptet om samtycke till våld bör dock ligga närmare till hands för utövarna och ses förmodligen som en självklarhet för många.

Ett annat problem som kan belysas genom modellfallet är att Viktors våldshandlingar utgör övertramp i MMA-regelverket. Ovan konstaterades att handlingar inom regelverket bör vara ansvarsfria på grund av samtycke men bedömningen blir svårare vid regelöverträdelser. Vilken begränsning har Samuels viljeyttring egentligen i förhållande till våldsanvändningen?

Kan den sträcka sig utöver regelverket? Att veta begränsningen i någons samtycke kan i praktiken vara mycket problematiskt som Asp, Ulväng och Jareborg beskrivit under avsnitt 3.2.3. De övriga förutsättningarna för ett samtycke borde inte påverkas av den kraftigare våldsanvändningen som en regelöverträdelse innebär utan det är viljeyttringens ramar som är svårtydda.

Under förutsättning att Samuels viljeyttring trots allt omfattade det våld Viktor använde sig av måste försvarligheten i agerandet ändå prövas. Anledningen är att tillståndslagen utövarskydd inte gäller vid regelöverträdelser, vilket beskrivet under avsnitt 2.4, och det går inte att presumera att Viktors handlande är oförsvarligt. Istället får bedömningen ske utifrån de kriterier Asp, Ulväng och Jareborg förespråkar: skadans art, faran för ytterligare skada, gärningsmannens syfte och gärningens sociala värde, där skadans art är det mest avgörande.⁴⁶

Då modellfallets match blåses av efter Viktors slag mot en försvarslös Samuel bör faran för ytterligare skada vara obefintlig. Gärningsmannens syfte med våldet har genomgående under matchen varit klargjort då det används i ett försök att vinna matchen och bör inte ha förändrats vid regelöverträdelser. Gärningens sociala värde bör vara liten då det inträffat i en idrott där våld är en central del.

Utifrån skadans art är bedömningen komplicerad eftersom de skador som kan uppstå inom ramen för MMA-reglarna såsom huvudskador till följd av sparkar och slag kan sägas tillhöra samma skadeart som ett armbågsslag eller ett slag mot strupen som utförs av Viktor. På grund av detta går det inte att endast utifrån lagstiftningen finna svar i om Samuels samtycke bör ha omfattat Viktors regelöverträdelser.

Konsekvenserna av denna slutsats blir uppenbara ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Det blir svårt för en utövare att överblicka vilken grad av våld de samtyckt till när lagstiftningen i sig inte ger vägledning i om

---

⁴⁶ Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 233.

en regelöverträdelse direkt innebär straffansvar enligt BrB eller var denna gräns går. Under avsnitt 4 och 5 kommer denna gräns att diskuteras mer ingående genom en granskning av doktrin och praxis på området.

3.4.2 Social adekvans i relation till modellfallet

Som förklaras ovan av Svensson kan social adekvans vara ett sätt att gemensamt rubricera argument som i varje enskilt fall talar för att straffansvar inte ska föreligga när annat rättsligt stöd saknas. Som diskuterats ovan i 3.4.1 bör gärningar som inte utgör övertramp av MMA-regelverket rättfärdigas genom samtycke. Därmed finns redan ett rättsligt stöd för denna förklaring och andra argument behöver inte sökas för att kunna rubriceras som social adekvans.

Vad gäller handlingar som utgör regelöverträdelser inom MMA är som nämnts samtyckets funktion mer oklar varför argument som ryms under social adekvans är aktuella att diskutera. Denna diskussion kommer dock att lyftas senare i framställningen när doktrinens syn på social adekvans i förhållande till idrott har lyfts för att på så sätt tydliggöra vilka argument som kan rättfärdiga våldsanvändningen som Viktor utövar i modellfallet.

3.5 Sammanfattade slutsatser

Varför våld som sker under MMA-utövning bör vara ansvarsfritt kan diskuteras utifrån reglerna för samtycke i 24 kap. 7 § BrB och den oskrivna undantagsregeln social adekvans.

För att ett giltigt samtycke ska föreligga krävs att sex stycken förutsättningar är uppfyllda:

1. att samtycke faktiskt föreligger,
2. det föreligger vid tidpunkten för gärningen och genom hela den,

3. den samtyckandet är behörig över intresset vilket för våldsbrott kräver den egna personen,
4. den samtyckande har förståelse över samtyckets innebörd,
5. samtycket är frivilligt,
6. samtycker är allvarligt menat.

Vid våld som ryms inom MMA-idrottens regler bör samtycket vara giltigt och utgöra rättsligt stöd för ansvarsfrihet. Men våld som sträcker sig utanför MMA-reglerna skapar svårigheter då det är svårt att avgöra hur långtgående ett samtycke är, det vill säga vilka begränsningar det har. Samtycke utgör därför inte rättsligt stöd för dessa handlingar endast utifrån vad som kan utrönas ur lagtexten. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv innebär det osäkerhet för utövarna då de inte kan förutse hur mycket våld de kan förväntas utstå medan motståndaren går fri från straffansvar.

Social adekvans är ett sätt att rubricera rättsliga argument som kan göra en gärning ansvarsfri när annat rättsligt stöd saknas. Denna regel är oskriven även om den har försökts kodifieras i 24 kap. BrB med andra undantagsregler. Eftersom samtycke redan utgör rättsligt stöd för ansvarsfrihet vid våld förenligt med MMA-reglerna aktualiseras inte social adekvans i detta skede. Men vid våld som sker utanför MMA-reglerna saknas rättsligt stöd i lagtext för varför dessa gärningar är ansvarsfria vilket gör att social adekvans kan aktualiseras i dessa fall. Detta kommer att stå i fokus under avsnitt 4 och 5 när doktrin och praxis rörande idrottsrelaterat våld har presenterats.

4 Förarbeten och doktrin om ansvarsfrihet vid lek och idrott

4.1 Inledande kommentar

Att professionell MMA får utövas i Sverige om tillstånd för arrangemang finns tyder på att det våld som används inom MMA till viss del är accepterat av lagstiftaren. Denna uppfattning tycks delas av doktrinen i sin helhet och har även diskuterats i förarbetena till samtyckesreglerna vad gäller idrott generellt.⁴⁷ I vilken omfattning denna ansvarsfrihet sträcker sig och med vilken rättslig grund den stödjer sig på har diskuterats av flertalet juridiska författare och kommer att presenteras och diskuteras i detta kapitel.

4.2 Ansvarsfrihet - i vilken omfattning?

I förarbetena till ansvarsfrihetsreglerna diskuterades hur idrottsligt våld kan förklaras och hur den straffrättsliga synen på det bör vara. Lagstiftaren menade att vid idrottsutövning sker det inom flera idrotter ofta mer våld än vad som är accepterat utanför idrottsutövningen. Förklaringen till varför detta bör anses vara godtagbart har att göra med de spelregler som varje idrott omfattar. Dessa utgör en säkerhet för deltagarna att det våld som sker är kontrollerat inom ramen för idrottsutövningen. Att deltagarna också frivilligt har valt att delta i spelet med kännedom om spelreglerna är en annan faktor till varför våldsanvändningen bör vara befogad.⁴⁸

---

⁴⁷ Prop. 1993/94:130 s. 40-41.

⁴⁸ Ibid, s. 40-41.

Malmsten delar tanken på att det som sker inom ramen för en idrotts regler bör vara ansvarsbefriande. Istället betonar han att de händelser som bör fokuseras på är de som innebär regelöverträdelser inom den enskilda idrotten. Vad gäller dessa regelöverträdelser delar Malmsten in dessa i två undergrupper. Den första utgör handlingar som innebär en regelöverträdelse men som ligger inom ramen för den specifika idrottens idé. Den andra omfattar handlingar som både är regelöverträdelser samt strider mot den specifika idrottens idé.⁴⁹

Malmsten anser att de handlingar som både är regelöverträdelser och strider mot idrottens idé bör föranleda straffansvar men att de handlingar som endast är regelöverträdelser men inte strider mot idrottens idé ligger i en gråzon. De sistnämnda skulle kunna föranleda straffansvar eller vara ansvarsbefriade. Malmsten anser det vara upp till rättstillämparen att avgöra det i det enskilda fallet och utifrån hur nära idrottens idé en sådan gråzonshandling befinner sig.⁵⁰

För att tydliggöra sin teori förklarar Malmsten hur begreppen idrottens regler och idrottens idé förhåller sig till varandra. Han menar att idrottens regler är de spelregler som ställts upp inom idrotten som alla utövare måste följa för att få delta i idrottsutövningen. Idrottens idé är ett vidare begrepp än reglerna och är handlingar som är godtagbara för att kunna uppnå syftet med idrotten i fråga.⁵¹

Jareborg delar Malmstens syn på hur regelöverträdelser och idrottens idé är de centrala aspekterna vid bedömningen av vad som är ansvarsbefriat inom idrotten. Han gör samma indelning som Malmsten i regelkorrekta handlingar, regelöverträdelser inom idrottens idé och utanför den. Däremot menar Jareborg att regelöverträdelser inom idrottens idé inte faller inom en

---

⁴⁹ Malmsten, 2001, s. 119–124.

⁵⁰ Ibid, s. 119–124.

⁵¹ Ibid, s. 119–124.

gråzon som Malmsten anser utan att dessa handlingar alltid bör vara ansvarsbefriade.⁵²

För att tydliggöra hur Jareborg ser på frågan ställer han upp följande exempel om handlingar under en fotbollsmatch: Att någon i kamp om bollen sparkar en motståndare på benet och orsakar ej obetydlig smärta är ett agerande i strid mot spelets regler och skulle kunna utgöra ringa misshandel men eftersom det är inom ramen för spelets idé bör ett sådant agerande vara ansvarsbefriande. Skulle någon istället uppsåtligen orsaka ett benbrott på en annan motståndare faller detta utanför spelets idé och då bör straffansvar för misshandel föreligga.⁵³

Jareborgs åsikt i frågan faller i linje med vad Fängelsestraffkommittén kom fram till i sitt slutbetänkande gällande ansvarsfrihetsgrunderna. Kommittén beskrev det som att handlingar som är uppsåtliga och innebär grova regelöverträdelser bör föranleda straffansvar.⁵⁴

Vad gäller mer specifikt om MMA och andra kampsporter har Asp, Ulväng och Jareborg uttryckt sig i frågan att misshandel som sker inom sådana idrotter inte bör föranleda straffansvar om tillstånd för arrangemang finns. Anledningen till att denna våldsanvändning bör vara godtagbar uttrycker författarna bero på den tillståndsplikt som finns för dessa idrotter vilket ser till att de spelregler som dessa idrotter bygger på utgör en godtagbar säkerhet för utövarna. Hur bedömningen ska ske vid händelser utanför dessa spelregler beskriver de inte närmre.⁵⁵

---

⁵²Jareborg, 2001, s. 295–296.

⁵³Ibid, s. 295–296.

⁵⁴SOU 1988:7 s. 137.

⁵⁵Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 257.

4.3 Ansvarsfrihet - på vilken grund?

I doktrinen framstår det som okontroversiellt att vissa gärningar ska kunna vara ansvarsbefriade vid idrottsutövning på grund av att de sker under kontrollerade omständigheter med frivilligt deltagande. Vilket rättsligt stöd denna ansvarsfrihet bygger på råder dock skilda åsikter om.

I förarbetena till samtyckesbestämmelsen i 24 kap. 7 § BrB anges att det rättsliga stödet för våldsanvändningen inom idrott bör vara samtycke. Men förarbetena understryker att reglerna inte kan användas på samma sätt som de gör utanför idrotten som inom den. Det förespråkas att framförallt försvarlighetsbedömningen bör göras annorlunda av rättstillämparen men hur denna bedömning ska skilja sig beskrivs inte.⁵⁶

Agge menar att samtycke är den ansvarsfrihetsgrund som ska tillämpas vid idrottsutövning. Han förklarar att det ska finnas möjlighet att samtycka till mer betydande skador än de som sker utanför idrotten. Teorin bakom detta är att de idrottsliga reglerna inom en specifik idrott bygger upp en ram för vilka handlingar som är ansvarsbefriade och bygger på att deltagarna har samtyckt till att en viss nivå av våld används. Däremot påpekar Agge att regelvidriga handlingar som till exempel uppsåtlig misshandel bör ligga utanför det område en deltagare kan förväntas ha samtyckt till konkludent genom sitt deltagande.⁵⁷

Strahl delar Agges syn på samtycke som den huvudsakliga grunden till varför idrottsligt våld ska vara ansvarsbefriat men poängterar också att så fort samtyckesbestämmelserna inte längre kan användas som stöd ansvarsfriheten bör en ansvarsfrihet ändå kunna stödjas genom social adekvans.⁵⁸

---

⁵⁶ Prop. 1993/94:130 s. 43–44.

⁵⁷ Agge, 1969, s. 404–425.

⁵⁸ Strahl, 1976, s. 197.

Asp, Ulväng och Jareborg kan också sägas ha synen att samtyckesreglerna i viss utsträckning ska användas men att de inte helt är tillämpliga på idrottsvåldet. Det våld som sker i enlighet med en idrotts regler bör alltid kunna vara ansvarsbefriat på grund av samtycke eftersom alla deltagare frivilligt gått med på att allt som sker i linje med dessa regler är acceptabelt. Däremot förklarar Asp, Ulväng och Jareborg att samtycke inte måste föreligga för de gärningar som går utanför spelreglerna men som fortfarande är inom spelets idé. Dessa gärningar anser de ändå vara ansvarsbefriade genom tillämpningen av social adekvans.⁵⁹

För att förenkla rättstillämpningen föreslår Asp, Ulväng och Jareborg att istället för att dela upp bedömningen i att samtycke reglerar regelenliga gärningar och att social adekvans reglerar regelöverträdelser inom spelets idé bör social adekvans användas för alla ansvarsbefriade handlingar inom idrotten. Detta menar författarna leder till en enklare straffrätt som är mer överskådlig i frågan om våldsanvändning inom idrotten.⁶⁰

Malmsten är en av de få inom doktrinen som valt att uttrycka sig i andra termer än samtycke och social adekvans i frågan. Han motiverar ansvarsfriheten inom idrotten med det positiva samhällsintresse som idrottsutövning innebär. Det anser han vara en tillräcklig grund för att särbehandla våldsanvändningen inom idrotten gentemot våld utanför den. Detta tankesätt motiverar Malmsten genom att förklara att idrottsutövning skapar positiva hälsoeffekter för samhället. Idrotten har alltså inget egenvärde som berättigar denna särställning utan de är följderna av utövningen som är positiva för samhället. Malmsten menar att det skett en intresseavvägning från statligt håll mellan de skador på den personliga integriteten som kan uppstå inom idrottsutövning och dessa hälsoeffektiva effekter. I denna avvägning har de positiva effekterna av idrott vägt tyngre än de negativa. Hur denna intresseavvägning yttrar sig kan enligt Malmsten

---

⁵⁹ Asp, Ulväng och Jareborg, 2013, s. 256.

⁶⁰ Ibid, s. 256.

tydas bland annat genom det stora ekonomiska stöd idrotten får från det offentliga.⁶¹

4.4 Ansvarsfrihet vid BDSM-lekar

Wegerstad är en av de som diskuterat lek och idrottens ansvarsfrihet i en annan kontext än den idrottsliga. Hon har studerat bedömningen av ansvarsfrihet vid BDSM, som är ett samlingsbegrepp för en typ av sexuella lekar. Dessa lekar har som syfte att leda till ett gemensamt välbefinnande för deltagarna genom maktutbyten som innefattar underkastelse och sadomasochism.⁶²

Wegerstad förklarar att problematiken i BDSM-bedömningen liknar den som gäller inom idrottsutövningen. Samtyckesreglerna är tillämpliga men inte i alla situationer. Anledningen är att trots att utövarna är medvetna om skaderiskerna kan de inte sägas godta enskilda skador som uppstår. Istället kan social adekvans användas som förklaringsmodell för de situationer som inte omfattas av samtyckesbestämmelsen. Det bygger dock på förutsättningen att det finns ett intresse av BDSM-utövning som kan åsidosätta intresset av att människor inte utsätts för personskador.⁶³

Wegerstad menar att inom idrotten beskrivs detta intresse i förarbeten som en från allmänheten positiv syn på idrott och att människor deltar i organiserad idrottsutövning. Liknande resonemang bör kunna föras kring sexuella lekar menar hon men samtidigt väcker Wegerstad frågan hur rätten kan avgöra vilket intresse som bör värderas över ett annat, både vad gäller BDSM och idrott.⁶⁴

---

⁶¹ Malmsten, 1997, s. 247–249.

⁶² Wegerstad, 2012, s. 239–261.

⁶³ Ibid, s. 239–261.

⁶⁴ Ibid, s. 239-261.

Om intresset av BDSM-utövningen väger över personskadeintresset och social adekvans kan användas som förklaringsmodell vid BDSM-lekar menar Wegerstad att svårigheterna i ansvarsfrihetsbedömningen kommer att vara desamma som vid idrottsutövning. Det handlar om svårigheten i att avgöra vilka handlingar som ligger inom den sexuella lekens idé precis som det handlar om vilka handlingar som faller inom idrottens idé vid idrottsutövning.⁶⁵

4.5 Förarbeten och doktrins påverkan på modellfallet

Både vad nämns i förarbeten till samtyckesparagrafen i 24 kap. 7 § BrB och doktrinen i övrigt tycks tala för att det som ryms inom en idrotts regler inte bör kunna leda till straffansvar vilket stämmer överens med de diskussioner som förts ovan under avsnitt 2 och 3. Argumenten till detta verkar framförallt vara det frivilliga deltagandet, de idrottsspecifika regelverken samt inom just MMA även det tillstånd som krävs för arrangemanget.

Huruvida straffansvar bör föreligga vid överträdelser av SMMAF-regelverket som Viktors handlande utgör verkar doktrinen lämna öppet för individuell bedömning. Både Jareborg och Malmsten menar att det centrala i denna bedömning ska vara om handlingen ligger inom den specifika idrottens idé eller inte. Men deras uppfattning skiljer sig i att Jareborg anser att alla handlingar som faller under idrottens idé är rättfärdigade medan Malmsten menar att det inte är självklart att en regelöverträdelse inom idrottens idé är ansvarsfri.

För modellfallets del innebär det återigen att det finns en oklarhet kring om Samuel borde tåla Viktors agerande. Doktrinen ger inte någon närmare vägledning utan lämnar bedömningen öppen för rättstillämparna.

---

⁶⁵ Ibid, s. 239-261.

Vilket rättsligt stöd våldsanvändningen inom MMA ska ha verkar däremot vara tydligare än själva omfånget av stödet. Agge, Strahl samt Asp, Ulväng och Jareborg verkar anse att regelenligt våld inom MMA är accepterat på grund av samtycke. När våldsanvändningen däremot innebär regelöverträdelser bör de handlingar som rättstillämparen inte anser vara under straffansvar kunna stödja sig på social adekvans menar Strahl samt Asp, Ulväng och Jareborg.

Ingen av dessa har dock presenterat några rättsliga argument till varför regelöverträdelser bör vara ansvarsfria. Det är endast Malmsten som har gjort det genom hans förespråkande av idrottens stora samhällsintresse. Genom att tillämpa Svenssons modell av social adekvans som presenterats under avsnitt 3.3 bör de argument som Malmsten presenteras även kunna rubriceras under social adekvans även om han själv inte benämner det som så.

Utifrån detta bör de regelöverträdelser Viktor begår i modellfallet kunna undgå straffansvar med social adekvans som rättsligt stöd. Detta blir dock beroende av bedömningen av MMA-idrottens idé utifrån de tankar som Malmsten samt Asp, Ulväng och Jareborg har.

Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är social adekvans som förklaringsmodell inte särskilt önskvärd då den dels inte är formulerad i lagtext, dels är något föränderligt som uttrycker människors värderingar för den tid de lever i enligt Fängelsestraffskommittén.⁶⁶ Social adekvans lämnar det också öppet för rättstillämparen att göra en ny bedömning i varje enskilt fall vilket inte leder till större förutsebart i en idrott som i övrigt har precisa regler och säkerhetsföreskrifter till följd av den grova våldsanvändningen.

Under nästa kapitel (5) kommer praxis på idrottsrelaterat våld att lyftas för att se om rättstillämparens tolkning av problematiken stämmer överens med förarbeten och doktrin samt hur de har valt att avgöra dessa frågor.

---

⁶⁶ SOU 1988:7 s. 129-130.

4.6 Sammanfattade slutsatser

Inom förarbeten och doktrin råder enighet om att alla våldshandlingar som är regelenliga inom en idrott bör vara ansvarsfria och att det kan motiveras med samtycke som ansvarsfrihetsgrund. Däremot kan samtyckesregeln inte ge stöd för ansvarsfrihet vid gärningar som är regelstridiga inom en idrott. Det stämmer överens med vad som går att utläsa i lagtext i tillståndslagen och 24 kap. 7 § BrB.

Vid regelöverträdelser argumenterar Strahl samt Asp, Ulväng och Jareborg för att social adekvans ska användas som rättslig förklaringsmodell till eventuell ansvarsfrihet. Malmsten använder sig inte av uttrycket social adekvans men hans förklaringsmodell fungerar på samma vis. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är social adekvans inte önskvärd som förklaringsmodell då inte finns kodifierad i lagtext, är föränderlig över tid och riskerar att bli godtycklig då bedömningen kan förändras från fall till fall. Det gör det svårt att förutse vad som gäller för MMA-utövarna men även andra idrottare.

Hur denna ansvarsfrihet ska avgöras bör ske mot bakgrunden av om en gärning är inom den specifika idrottens idé eller inte menar Jareborg och Malmsten. Är en gärning inom idrottens idé är den enligt Jareborg alltid ansvarsfri medan Malmsten menar att den kan vara det men att den inte måste vara det. De båda är eniga om att gärningar utanför idrottens idé ska leda till straffansvar. Vad idrottens idé är beskriver Malmsten som handlingar som är godtagbara för att uppnå syftet med den specifika idrotten.

Avgörande för om Viktors regelstridiga handlingar i modellfallet leder till straffansvar avgörs därmed av om de är utanför idrottens idé. Wegerstad som diskuterat ansvarsfrihet vid lek och idrott i kontexten BDSM-lekar

konstaterar att samma problematik som finns inom idrott såsom MMA även finns inom BDSM. Hur avgörs det vad som ligger inom leken eller idrottens idè? Doktrinen har lämnat det upp till rättstillämparen, därför kommer kapitel 5 att undersöka vad praxis om idrottsrelaterat våld uttrycker.

5 Praxis angående våldsanvändning vid idrottsutövning

5.1 Inledande kommentar

Praxis gällande våldsanvändning inom MMA och när den kan gå över gränsen för vad ansvarsfriheten tillåter saknas. För att försöka få förståelse över hur ansvarsfrihetsreglerna bör kunna tillämpas vid en domstolsprövning gällande MMA får istället praxis från andra idrotter och våldsanvändning inom dessa användas.

Fall från HD som berör idrottsrelaterat våld är få och de senaste decennierna har inga mål tagits upp i den högsta instansen. Istället får vägledning hämtas från underinstanserna för att förstå hur den rättsliga bedömningen sett ut i praktiken.

5.2 Allmän domstols behörighet

Att våld inom idrotten bör hanteras internt inom ramen för den idrottsliga verksamheten och inte av straffrätten är för många en självklarhet menar Malmsten. Han förklarar att idén om det idrottsliga självbestämmandet inte bara har ett folkligt utan rättsligt stöd genom föreningsfriheten i 2 kap. 1 § 5 p. RF. Med denna rätt beskriver Malmsten att det finns ett stort ansvar inom idrotten att se till att de idrottsliga regelverken bygger på demokratiska principer och försäkras utövare samt inblandades rättssäkerhet.⁶⁷

---

⁶⁷ Malmsten, 2002, s. 17–18.

Trots det idrottsliga självbestämmandet finns det situationer när allmän domstol ändå har ansett det påkallat att avgöra mål utifrån straffrättens regler. Prejudicerande fall från HD om domstols behörighet i idrottsrelaterade mål saknas men underrätterna har vid några tillfällen berört frågan.

I Hovrätten för Övre Norrland avgjordes ett mål under 1983 rörande idrottsvåld där domstolen konstaterade att idrotten och dess verksamhet inte är undantagen från de straffrättsliga reglerna och därför kan hanteras av en allmän domstol. Den avgörande frågan blir istället vilka mål som är lämpliga för en allmän domstol att avgöra eftersom det kan vara svårt att dra en gräns vid vad en utövare samtyckt till under idrottsutövningen och inte. Som vägledning menade hovrätten att endast de gärningar som innebär en regelöverträdelse inom idrotten samt är anse som uppenbart allvarliga övergrepp ska kunna åtalas vid allmän domstol istället för att hanteras internt av de idrottsliga bestraffningsreglerna.⁶⁸

Ett liknande resonemang fördes av Hässleholms tingsrätt under 1982. Deras argumentation byggde kring vad de kallar spelets idé som avgörande faktor vid behörighetsbedömningen. Slutsatsen som tingsrätten drog var att det finns tre sorters regelöverträdelser att beakta. Den första handlar om mindre överträdelser av spelreglerna medan den andra rör grova överträdelser av spelreglerna. Exempel som domstolen ger på dessa är ett straffkast i basket och en tidsbegränsad utvisning i hockey respektive en diskvalifikation eller avstängning. Domstolen menade att ingen av dessa situationer bör kunna leda till åtal och ska hanteras inom ramen för det idrottsliga självbestämmandet. Den tredje situationen däremot rör allvarliga överträdelser av spelreglerna som också helt och hållet avviker från spelets idé. I dessa situationer ansåg tingsrätten att allmän domstol bör vara behöriga att avgöra frågan straffrättsligt.⁶⁹

---

⁶⁸ Hovrätten för Övre Norrland, mål B 237/82, dom 1983-06-14.

⁶⁹ Hässleholms tingsrätt, mål B 57/82, dom 1982-05-26.

5.3 Fällande domar

5.3.1 Mål B 172-10

I mål B 172–10 i Svea hovrätt från 2010 dömdes en man för att ha gjort sig skyldig till misshandel av två män under en innebandymatch. Händelsen utspelade sig under en semifinal i en innebandyturnering där stämning beskrevs som väldigt intensiv och stökig. Under matchen tacklade gärningsmannen en motspelare över den sarg som finns runt innebandyplanen. Efter tacklingen hoppade gärningsmannen efter den tacklade motståndaren och sparkade eller stämplade honom i torson. Detta rörde sig inte om en närkontakt i samband med kamp om bollen eller liknande utan fristående från detta. En annan motståndare till gärningsmannen såg hela händelsen från avbytarbänken och rusade tillsammans med flera andra spelare och åskådare in på planen. Den andre motståndaren rusade fram till gärningsmannen och mottog då ett knytnävsslag i näsan som gjorde att han svimmade till.⁷⁰

I sin bedömning fann hovrätten gärningsmannen ansvarig för misshandel av de båda männen och dömde honom till villkorlig dom med samhällstjänst 100 timmar. Någon diskussion huruvida ansvarsfrihet skulle kunna föreligga fördes inte och detsamma gällde bedömningen i tingsrätten.⁷¹

5.3.2 RH 2011:62

I RH 2011:62 hade en man utdelat ett knytnävsslag nedåt (ett så kallat hammarslag) alternativt en armbåge mot en motspelare under en fotbollsmatch. Detta hade skett cirka 40 meter från bollen och det rörde sig

---

⁷⁰ Svea hovrätt, mål B 172–10, dom 2010-09-10.

⁷¹ Ibid.

inte någon duell i kamp om bollen. Tidigare under matchen hade de båda spelarna varit aggressiva mot varandra och gått in hårt i flera närkamper.⁷²

Hovrätten över Skåne och Blekinge konstaterade att gärningen i sig uppfyllde rekvisiten för misshandel men att faktumet att händelsen skett under en fotbollsmatch kunde föranleda ansvarsfrihet genom samtycke. Detta resonemang byggde hovrätten på förarbetena till samtyckesregelns införande där det anges att samtycke kan omfatta misshandel av större grad eller att en misshandel kan ses mildare på om det skett under idrottsutövning och gärningen ligger nära idrottens idé. Domstolen menade dock att eftersom händelsen skett i frånvaron av det övriga spelet och utan provokation bör misshandeln inte ses mildare på i detta fallet. Hovrätten fastställde tingsrättens tidigare dom där gärningsmannen dömdes för misshandel till villkorlig dom med 80 dagsböter à 200 kronor.⁷³

5.3.3 RH 2012:56

I RH 2012:56 rörde det sig om ett bråk mellan två innebandyspelare O.E. och A.W. där båda stod åtalade för misshandel. Händelsen började med att A.W. hade tacklat O.E. utanför sargen på innebandyplanen. Detta gjorde att O.E. gav igen när han kom på fötter igen genom att slå sin klubba i A.W:s bröstorg. Detta slag kontrades av A.W. genom att han skallade O.E. i huvudet vilket ledde till att O.E. kände stor smärta och fick ett öppet sår som behövde sys.⁷⁴

Hovrätten över Skåne och Blekinge bedömde att A.W:s tackling som initierade händelsen ligger inom ramen för det som O.E. kan anses ha samtyckt till genom sitt deltagande i spelet och utgör sådant våld som kan

---

⁷² RH 2011:62.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ RH 2012:56.

förväntas under en innebandymatch. Denna tackling är alltså ansvarsfri genom samtycke.⁷⁵

O.E:s efterföljande slag med klubban borde enligt hovrätten i vanliga fall utgöra misshandel men eftersom slaget skett under idrottsutövningen måste det undersökas om även denna gärning kan vara ansvarsfri genom samtycke. Hovrätten förklarade att reglerna för samtycke kan omfatta grövre typer av misshandel eller att en misshandel kan ses mildare på än i vanliga fall om händelsen skett under idrottsutövning. Trots detta ansåg domstolen att slaget med klubban gick utöver det som A.W. kan antas ha samtyckt till genom sitt deltagande i spelet och dömde därför O.E. för ringa misshandel till 50 dagsböter à 50 kronor. Anledningen till att brottet ansågs vara ringa var den lindriga skada som uppstod samt det händelsen som föranlett själva slaget.⁷⁶

Den sista delen av incidenten utgjordes av A.W:s skallning på O.E. Återigen förde domstolen ett resonemang kring huruvida denna gärning kunde vara ansvarsfri genom de utökade samtyckesreglerna som finns vid idrottsutövning. Det påpekades att ju närmare en handling ligger till den specifika idrottens idé desto mer talar för att den är ansvarsfri. Domstolens slutsats var emellertid att A.W:s skallning inte på något sätt var förenlig med innebandyns idé och därför dömdes även A.W. för misshandel av normalgraden till villkorlig dom samt 30 dagsböter à 50 kronor.⁷⁷

5.3.4 Mål B 6611-15

I en dom från 2016, mål B 6611–15, dömdes en person till misshandel för att han tilldelat en motståndare ett knytnävsslag i ansiktet under en fotbollsmatch. Händelsen har skett efter spelet var avblåst och gällde därmed inte i någon situation rörande själva spelet. Slaget ledde till att offret fick frakturer och blåmärken i ansiktet samt började blöda. Varken hovrätten

---

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

eller tingsrätten förde någon diskussion huruvida gärningen borde vara fri från straffansvar på grund av någon ansvarsfrihetsgrund. Istället ligger fokus på att slå fast vid vad som verkligen hänt under matchen genom noggrann genomgång av flera vittnen. När det väl klarlagts ansåg hovrätten det vara ställt utom rimligt tvivel att gärningsmannen orsakat skadan på offret med uppsåt och fastställde därefter tingsrättens dom där gärningsmannen dömdes för misshandel till villkorlig dom med 75 timmars samhällstjänst.⁷⁸

5.3.5 Äldre fällande domar

Nedanstående utgör domar som avgjorts innan samtyckesreglerna tillkommit i BrB och principen om social adekvans använts inom rättstillämpningen.

I ett äldre fall, NJA 1957 C 676, har HD nekat prövningstillstånd till ett mål som avgjorts i hovrätten. Fallet rörde en händelse från en ishockeymatch där en spelare uppsåtligt tilldelat en motspelare ett slag med sin klubba mot huvudet. Detta skedde medan motspelaren var liggande på isen och ledde till att den drabbade fick både sårskador och en hjärnskakning.

Gärningsmannen dömdes i fallet för misshandel till 40 dagsböter.⁷⁹

Ytterligare ett äldre betydelsefullt fall har en person dömts för misshandel för en gärning som begåtts under en bandymatch. I mål B 2147/61 vid Kinnfjärdings, Kinne och Kållands häradsrätt hade en spelare under en bandymatch slagit en motståndare i nacken medan denne var liggande. Detta gjorde att den drabbade avled till följd av ett pulsåderbräck. Domstolen diskuterade huruvida detta kunde leda till straffansvar för vållande till dödsfallet. Slutsatsen blev att slagit i sig var så löst att utfallet av slaget var allvarligare än vad gärningsmannen hade kunnat räkna med. Domstolen uttryckte sig som att utgången var *att hänföra till händelse som timat mera*

---

⁷⁸ Svea hovrätt, mål B6611-15, dom 2016-09-15.

⁷⁹ Malmsten, 1994, s. 48–54.

av våda än vållande. Gärningsmannen dömdes därmed för misshandel till 100 dagsböter.⁸⁰

5.4 Friande domar

Det finns en del rättsfall som belyser när idrottsligt våld har ansetts vara ansvarsbefriat. Nedanstående domar exemplifierar hur bedömningen sett ut i dessa fall.

Ett sådant är ett fall från Norrköpings tingsrätt, mål B 815/88, där en ishockeyspelare har slagit sin klubba i en motspelares visir för ansiktet. Slaget ledde till tandskador för den drabbade men gärningsmannens uppsåt ansågs inte sträcka sig längre än vad som omfattades av motståndares samtycke i fallet och utfallet blev en friande dom.⁸¹

I ett annat fall har en spelare under en handbollsmatch orsakat en näsfraktur på en motståndare. Slaget hade enligt åklagarens gärningsbeskrivning varit uppsåtligt medan försvaret hävdade att skadan uppkommit i en kampsituation inom ramen för spelet. Domstolens bedömning föll i linje med försvarets påståenden och domstolen förklarade att eftersom skadan uppkommit under spelet är skadorna sådana att den drabbade måste ha ansetts samtyckt till dem genom sitt deltagande. Detta mål behandlades av Ystad tingsrätt i mål B 608/91.⁸²

---

⁸⁰ Ibid, 54–58.

⁸¹ Ibid, s. 176–179.

⁸² Ibid, s. 181–184.

5.5 Förhållandet mellan idrottslig förbundsbestraffning och brottsbalken

I flera rättsfall finns dokumenterat hur straffmätningen i domstol har påverkats på grund av att det finns ett tidigare idrottsligt straff från den aktuella idrottens förbund. Det verkar i praxis dock endast ha varit aktuellt om förbundsstraffet inneburit en diskvalificering av åtminstone ett antal månader. En diskvalificering innebär att den straffbelagde utövaren inte tillåts delta i några idrottsliga aktiviteter som rör den aktuella idrotten där händelsen skett under en viss tid.⁸³

I de rättsfall där ett diskvalificerande förbundsstraff har fått betydelse har det inneburit att en villkorlig dom eller ett fängelsestraff inte har ansetts lämpligt att kombineras med dagsböter utan endast det tidigare av dessa påföljder har valts. Vad gäller i de mål där dagsböter har ansetts vara en lämplig påföljd har antalet dagsböter satts lägre på grund av det tidigare straffet från idrottsförbundets sida.⁸⁴

Att allmän domstol tar hänsyn till tidigare förbundsbestraffning är som sagt något som i praxis endast har haft betydelse för själva straffmätningen men inte ansvarsfrågan.⁸⁵

5.6 Praxis och modellfallet

5.6.1 Slutsatser från praxis

Låt oss anta att Viktors regelöverträdelse har lett till åtal för misshandel enligt 3 kap. 5 § och att det nu är aktuellt att ta upp dessa i domstol för

---

⁸³ Ibid, s. 149–158 och 190–192.

⁸⁴ Ibid, s. 149–158 och 190–192.

⁸⁵ Ibid, s. 149–158 och 190–192.

prövning. Trots den idrottsliga självbestämmanderätten tycks den praxis som finns stödja att dessa typer av fall kan tas upp i allmän domstol eftersom de är behöriga att behandla våldsfrågor av allvarlig karaktär som kan ligga utanför idrottens idé, vilket särskilt belysts under avsnitt 5.2. Det gör att Viktors åtal kan behandlas i allmän domstol.

Utifrån praxis från fällande domar verkar de handlingar som tydligt inte har något med själva specifika idrottens idé sluta i straffansvar precis som förespråkas av både Jareborg och Malmsten. Några bedömningspunkter av vad som kan innebära att en gärning är utanför idrottens idé tycks i praxis vara offrets försvarslöshet, våldets frånvaro till spelet och graden av våld är allvarlig.

Offrets försvarslöshet beskrivs bland annat i NJA 1957 C 676, B 2147/61 och B 172-10 där alla offren har varit liggandes medan de mottagit våld och därmed i ett underläge till gärningsmannen. Det kan tyda på att gärningsmannens våld har setts överflödigt för att kunna utöva idrotten och uppnå dess syfte eftersom offret inte har utgjort något hot för att till exempel göra mål under innebandymatchen.

Våldets frånvaro till spelet behandlas i RH 2011:62, RH 2012:56 och B 6611-15. I de två första fallen rör det sig om våld som skett under en fotbolls- respektive innebandymatch och där en armbåge respektive en skallning utdelats där ingen av dem har varit avgörande i kampen om bollen eller haft som syfte att ge någon fördel i spelet. I det tredje fallet rör det sig om ett slag som utdelats efter avblåsning vilket kan indikera att matchen då inte pågick för tillfället och att våld som sker efter en sådan signal är utanför idrottens idé. Alla dessa tre fallen följdes av straffansvar vilket kan ställas i relation till mål B 608/91 och mål B 815/88 där graden av våld var stor men hade skett i stridens hetta i kamp om boll respektive puck.

Baserat på detta kan slutledas att inte bara närvaron av allvarligt våld verkar vara tillräcklig för straffansvar utan det måste även finnas en försvarslöshet

hos offret eller att våldshandlingen skett i frånvaron från det centrala i idrottens genomförande. Med det sagt kan det inte uteslutas att en försvarslöshet alltid omfattar en frånvaro av spelet på grund av naturen att en motståndare som inte har möjlighet att försvara sig inte heller har möjlighet att delta aktivt i spelet heller.

5.6.2 Utgången av modellfallet

För Viktor från modellfallet innebär dessa slutsatser att hans handlande eventuellt kan leda till straffansvar för misshandel enligt 3 kap. 5 § BrB. Hans regelöverträdelser utgör en armbåge mot strupen samt efterföljande slag mot en liggande Samuel efter avblåsning. I RH 2011:62 ansågs en armbåge leda till straffansvar. I flera fall har en attack mot en liggande person lett till straffansvar och detsamma gäller för våld efter avblåsning i mål B 6611–15. Utifrån praxis från andra idrotter bör analogier kunna göras till MMA som tyder på att Viktors våld är allvarligt nog för att leda till straffansvar.

Dessa slutsatser bygger dock på en förutsättning. Viktor är endast straffrättsligt ansvarig om dessa gärningar faller utanför MMA-idrottens idé. Vad som utgör denna specifika idé är fortfarande oklart. I flera andra fall har våld mot liggande personer varit utanför idrottens idé men inom MMA sker frekvent attacker mot liggande motståndare i form av slag och sparkar. Inom MMA är det upp till domaren att avgöra när matchen bör avbrytas eller inte i sådana fall, det vill säga när en utövare är försvarslös. Ska en domares bedömning i så fall kunna vara vägledande i den straffrättsliga bedömningen?

Ytterligare en problematik är att Viktors våld i sig är allvarligt men saknar det närhet till spelet? Om jämförelse görs till B 608/91 och B 815/88 sker det också övervåld i dessa situationer men i nära relation till spelet. Det går att argumentera för att Viktors armbåge kan ha skett i stridens hetta och

närhet till spelet eftersom Viktors fokus ligger på att på olika regelrätta sätt utöva våld på Samuel. Att en armbåge träffar Samuel på fel ställe skulle kunna likställas med näsfrakturen som sker i B 608/91 när en näve trycks upp på fel ställe på en motståndare under en försvarssituation.

Vad som egentligen utgör kärnan av MMA-idrottens idé är alltså ytterst centralt för att straffrättsligt kunna avgöra modelfallets utgång. Det som dock står säkert är att sådana situationer är svåra att förutse utgången på och för en utövare är det i princip inte möjligt att överblicka vilket våld denne får utdela men även måste förbereda sig på att tåla. En samlad diskussion om hur gällande rätt kan sammanfattas, vad idrottens idé inom MMA kan tänkas vara samt hur gällande rätt påverkar rättssäkerheten kommer att föras mer ingående under avsnitt 6.

5.7 Sammanfattade slutsatser

Trots att idrotten innehar en viss självbestämmanderätt bör allmän domstol kunna behandla idrottsrelaterat våld i de fall en gärning skulle kunna ligga utanför idrottens idé och utgör allvarligt våld. Denna motiveringen kan argumenteras för stämmer överens på modelfallets situation vilket gör att det skulle kunna tas upp i allmän domstol.

Praxis som rör MMA saknas i sin helhet. Utifrån underrättspraxis från andra idrotter går dock att utläsa att de handlingar som ligger utanför idrottens idé leder till straffansvar vilket stämmer överens med vad som uttrycks i lagtext, förarbeten och doktrin.

De fällande domarna har byggt sin bedömning kring idrottens idé utifrån tre bedömningspunkter. I första ledet undersöks om våldet som använts inneburit varit en regelöverträdelse och varit allvarligt. Är detta uppfyllt måste i det andra ledet antingen en försvarslöshet finnas hos offret eller att

situationen utspelat sig i frånvaron av spelet för att straffansvar ska föreligga.

Utifrån analogier till fällande domar som rört andra idrotter borde Viktors agerande i modellfallet kunna leda till straffansvar i relation till hur liknande situationer behandlats. Men den annorlunda karaktär som MMA har gentemot till exempel bollsporter gör bedömningen annorlunda. Kan dessa bedömningspunkter från andra idrotter tillämpas analogt och gälla även vid MMA-utövning eller är det otänkbart?

För att veta när gränsen för straffansvar inträder vid våldsanvändning inom MMA är det av största vikt att utröna detta för att förstå vad som utgör idrottens idé. Det kommer att diskuteras i följande kapitel (6).

6 Diskussion

6.1 Sammanfattning av rättsläget

Våldsanvändning som inte strider mot SMMAF:s regelverk bör inte kunna leda till straffansvar tycks doktrin och lagstiftare (genom sina uttalanden i förarbeten) vara eniga om. Det rättsliga stödet för detta ställningstagande motiveras med samtycke som en ansvarsfrihetsgrund trots att ett handlande uppfyller rekvisiten i ett straffbud. De främsta orsakerna till samtyckets tillämpning i dessa fall har att göra med frivilligheten i deltagandet vid idrottsutövningen och reglernas begränsning av våld vilket ger deltagarna förståelse för vad de samtycker till. Utöver det anses våldsanvändning inom en idrotts specifika regler vara försvarlig vilket både förarbeten och Malmsten har försökt förklara med de positiva effekter som idrotten har för samhället.

När ett handlande innebär en regelöverträdelse anses inte samtycke kunna användas som ansvarsfrihetsgrund om straffbudsrekvisiten är uppfylla. Det har både doktrin och förarbeten argumenterat för. Vad som gäller i detta läge har utvecklats till största del av doktrinen där Jareborg (tillsammans med Asp och Ulväng) och Malmsten varit framträdande men de andra som utforskat frågan tycks i princip vara av samma åsikt. De menar att social adekvans ska användas som förklaringsmodell för att våldsanvändning som är brottsbeskrivningsenlig och utgör regelövertramp ändå inte kategoriskt ska leda till straffansvar utan att en bedömning måste göras. Det centrala i bedömningen ska vara om gärningen ligger utanför den specifika idrottens idé.

Jareborg förespråkar att det som sker inom idrottens idé inte kan leda till straffansvar medan det som sker utanför den leder till det.

Malmsten lämnar tolkningen mer öppen för att även situationer som utgör regelöverträdelse men är innanför idrottens idé kan leda till straffansvar och menar att det är en gråzon som är upp till rättstillämparen att utreda.

I praxis tycks ändå faktumet att en gärning är innanför eller utanför idrottens idé vara avgörande för straffansvar. Även i domar där begreppet idrottens idé inte används sker bedömningen på ett liknande sätt som de rättsfall där begreppet uttryckligen använts.

Vad som utgör idrottens idé inom MMA har inte kunnat utrönas i praktiken då det saknas rättsfall som rör våldsanvändningen inom sporten. Men inom flera andra sporter såsom handboll, ishockey, fotboll och innebandy finns det flera rättsfall som kan ge vägledning av hur en bedömning kring idrottens idé bör göras. Några gemensamma nämnare i bedömningen tycks vara att graden av våld ska vara allvarlig i kombination med att våldet skett utanför spelets händelsecentrum, det vill säga utanför stridens hetta, eller att något mått av försvarslöshet föreligger. Understrykas ska att detta rör sig om underrättsdomar eftersom HD inte har valt att ta upp frågan.

För att applicera det gällande rättsläget för idrottsrelaterat våld på MMA-idrotten kommer nedan att diskuteras vad som kan utgöra idrottens idé inom MMA.

6.2 Vad utgör MMA-idrottens idé?

6.2.1 Syftet med MMA-utövning

Som nämnts finns det inga rättsfall som diskuterar vad som utgör idrottens idé inom MMA och vägledning saknas varför modellfallets utgång inte med säkerhet går att fastställa. Istället får idrottens egna regelverk vara ledande i utrönandet av detta samtidigt som analogier görs till bedömningen inom andra idrotter.

För att vinna en MMA-match krävs i normala fall att en utövare samlar mer poäng än den andre genom att våld används⁸⁶ på ett sätt som ger poäng. Alternativt kan domaren avbryta matchen och utse en deltagare som vinnare på grund av att motståndaren inte längre kan delta till följd av våldet från den förste utövaren.

Som Malmsten beskriver det utgör idrottens idé handlingar som är godtagbara för att kunna uppnå syftet med idrotten i fråga.⁸⁷ Till skillnad från många andra sporter är våldsanvändningen en central del i genomförandet av en MMA-match medan inom exempelvis bollsporter är våldsanvändningen endast en sekundär del av spelet där det finns ett annat primärt mål. För MMA-idrotten innebär det att syftet med idrotten blir själva våldsanvändningen. Den som utövar mest korrekt våld vinner matchen. Hur påverkar det tolkningen av idrottens idé?

6.2.2 Närhet mellan MMA-reglerna och idrottens idé?

Ett alternativ skulle kunna vara att till följd av att våldet är så pass centralt för MMA och att våldsanvändandet är större samt allvarligare än inom andra idrotter gör det att idrottens idé ligger närmare reglerna än inom andra idrotter. Det skulle innebära att när någon överträder en regel inom MMA⁸⁸ utgör det även ett övertramp av idrottens idé eftersom syftet med idrotten är att utöva regelenligt våld för att vinna. Zonen mellan reglerna och idrottens idé är alltså krympt medan det i många andra sporter finns ett svängrum mellan dessa två.

Det som talar emot denna tolkning av MMA-idrottens idé är framförallt två aspekter. Det första är att det inte finns några rättsfall där en utövare åtalats

---

⁸⁶ Däribland slag, sparkar, fasthållningar och kasttekniker.

⁸⁷ Malmsten, 2001, s. 119–124.

⁸⁸ Som till exempel Viktors armbågsattack i modellfallet som utgör en otillåten teknik.

för våldsanvändning vid MMA-utövning vilket tyder på att rättstillämparna inte anser att regelöverträdelser alltid utgör kränkningar av idrottens idé. Hade rättstillämparen gjort det borde antalet rättsfall varit flertaliga eftersom regelöverträdelser inte borde vara något mer sällsynt inom MMA än i andra idrotter.

Den andra aspekten är idrottens självbestämmanderätt. Vid regelöverträdelser kan som beskrivits bestraffningar ske både direkt i samband till matchen men även på förbunds nivå vid ett senare skede. Att det idrottsliga bestraffningarna skulle ha samma tillämpningsområde som straffrätten skulle vara märkligt eftersom de idrottsliga straffen i princip skulle sakna mening om statliga straff alltid skulle kunna inträda och trumfa dessa.

6.2.3 MMA-idrottens idé utifrån praxis?

Motreaktionen till ovan synsätt är att idrottens idé skulle kunna tolkas mer i enlighet med hur bedömningen gjorts i praxis från andra idrotter där det som sagt finns ett visst svängrum mellan reglerna och idén. Utgångspunkten blir att när en regelöverträdelse inträffat är den utanför idrottens idé om graden av våld är allvarlig samt gärningen skett i frånvaron av spelet eller offret är försvarslöst.

Den första bedömningspunkten, graden av våldets allvar, är svårapplicerad på MMA eftersom allvarligt våld är avgörande för utövandet av idrotten. Det understryks bland annat genom införandet av tillståndslagen som gäller för alla kampsporter där någon form av våld mot huvudet utövas. Det kan antingen innebära att graden av våld alltid är allvarlig när MMA-utövas eller att tröskeln blir högre för när denna punkt är uppfylld. Hur det ska tolkats har inte berörts i doktrinen vilket gör det svårt att ta ställning till det.

Om allvaret alltid är uppfyllt både vid regelenlighet och regelbrott får det konsekvenser senare i bedömningen vilket kommer redogöras för senare i avsnittet. Befinner sig allvaret av våldet på en högre nivå blir frågan istället hur det ska bedömas när den tröskeln nås? Inom andra idrotter är det förhållandevis lätt att uppfatta vad som skulle utgöra övervåld genom att det är okaraktäristisk för det normala våld som utövas. Eftersom MMA redan tillåter våld mot huvudet som i sig utgör fara för liv och hälsa är det svårt att höja tröskeln ytterligare.

Ett sätt som MMA-idrotten självmant har försökt skilja detta graden av våld är genom de otillåtna teknikerna som omfattar våld mot (i många fall) ännu känsligare delar av kroppen huvudet. Men skulle denna tolkningsmodell användas är diskussionen återigen tillbaka till problematiken kring att låta MMA-reglerna ligga nära idrottens idé. Att ett övertramp av den ena innebär ett övertramp av det andra.

Vilken av dessa två tolkningar som är optimal är inte enkel att reda ut. För framställningens skull kommer utgångspunkt vara att allvaret i våldet på något vis är uppfyllt vilket leder oss till nästa steg i bedömningen.

I det andra ledet är bedömningspunkten att våldet skett i frånvaron av spelets händelsecentrum också svårtillämpad på MMA eftersom våldet i sig är det som utgör själva spelet och därmed blir händelsecentrum där våldet sker. Det skulle kunna vara möjligt att argumentera för att våld som innebär regelöverträdelser inte utgör en del av spelet och att när en sådan teknik används är det i frånvaron av spelet trots att ingen av utövarna fysiskt har förändrat sin närhet till varandra. Problemet med detta är dock att spelets regler och idrottens idé återigen hamnar nära varandra.

Ett annat sätt som våldsutövningen skulle kunna ske utanför händelsecentrum är om domaren har gjort en avblåsning som försätter spelet i vila vilket tar bort möjligheten att vara i spelets händelsecentrum. Det

illustreras i rättsfall B 6611-15 och sker även i modellfallet efter Viktor utdelat sin armbåge i Samuels strupe.

Den andra punkten som ryms i det andra bedömningsledet är att en försvarslöshet föreligger hos offret. I flera av rättsfallen som presenterats har denna försvarslöshet utgjorts av att en spelare ligger ned, se till exempel NJA 1957 C 676 och B 2167/61. Detta kan inte direkt appliceras till MMA där utövare ofta intar en aktiv försvarsposition liggandes. Det som utifrån MMA-reglerna avgör om någon är försvarslös är matchdomarens bedömning av en situation. Anser matchdomaren att en utövare inte är kapabel att försvara sig blåser han av matchen enligt 21–23 §§ SMMAF:s regelverk.

Den rättsliga frågan i detta läge blir om matchdomarens bedömning i sådana fall ska kunna ligga till grund för domstolens bedömning av försvarslöshet eller om domstolen ska göra en fristående bedömning baserat på andra grunder än matchdomaren. I det första fallet finns ett mått av godtycklighet eftersom en matchdomare instinktivt och utifrån individuell erfarenhet måste ta ett beslut. I det senare fallet riskerar bedömningen av begreppet försvarslöshet att bli för juridiskt och sakna verklighetsanknytning om bedömningen görs på andra grunder än de matchdomaren baserar sitt beslut på. Återigen finns här ingen vägledning att hämta och ett ställningstagande är svårt att göra.

Vad som utgör MMA-idrottens idé är bevisligen något som är svårt att precisera utifrån de rättskällor som finns i nuläget. I nästa avsnitt (6.3) kommer diskuteras vad detta får för konsekvenser för MMA-utövarna med rättssäkerheten i fokus.

6.3 Rättsäkerheten för MMA-utövarna?

I vilka fall våldsanvändning inom MMA leder till straffansvar är osäkert och det beror på flera faktorer. En av dessa är som diskuterats ovan svårigheten i att försöka fastställa vad som utgör MMA-idrottens idé. Inom andra idrotter har detta varit enklare att utreda, vilket skapat ett mått av förutsebarhet för utövare av vad de får och inte får göra. Denna förutsebarhet saknas inom MMA eftersom det inte direkt går att applicera praxis från andra idrotter på MMA (som diskuterats i avsnitt 6.2) men även på grund av avsaknaden av MMA-relaterad praxis och djupdykningar i doktrinen.

För att förändra detta krävs ett ställningstagande från lagstiftaren eftersom alternativet är att vänta tills ett MMA-fall tas upp i domstol för att se hur de behandlar det. Till detta ska även anmärkas att den idrottspraxis som i dagsläget finns utgörs av underrättsdomar som är en lågt ställd rättskälla som saknar prejudikatverkan. Ett mål som tas upp i underrätt rörande MMA och behandlas på ett visst sätt kan alltså behandlas annorlunda vid en annan underrätt.

För lagstiftaren blir alternativet att antingen omfamna begreppet idrottens idé och cementera hur det ska tolkas inom MMA och idrotter där våld mot huvudet förekommer eller ta avstånd från det med motiveringen att MMA-idrottens våldsanvändning är så pass annorlunda den som sker i till exempel bollsporter att andra bedömningar måste ligga till grund. För att ge utövarna en större trygghet i vad som faktiskt gäller för dem krävs det en aktion från lagstiftaren.

Ytterligare ett problem som rör förutsebarheten för MMA-utövarna men som kan appliceras på all idrott har att göra med social adekvans som förklaringsmodell vid gärningar som utgör regelöverträdelser men ligger inom idrottens idé. Den sociala adekvansen inom idrott tycks i doktrin enligt Malmsten kunna förklaras genom idrottens positiva effekter på samhället vilket i sig är en rimlig argumentation.

Problemet med social adekvans är att begreppet inte finns formulerat i lagtext och allmänt formulerat vilket gör det svårt att överblicka för en utövare som inte grottar ned sig i juridiken.

Ett annat problem är att den sociala adekvansen är föränderlig med tiden vilket Fängelsestraffkommittén påpekat.⁸⁹ Det gör att bedömningen för vilka gärningar som hamnar under straffansvar eller inte kan förändras med tiden beroende på domstolens synsätt. Det skapar godtycklighet som i sig leder till oförutsebarhet.

Att lagen är förutsebar är en av de centrala aspekterna för rättssäkerheten eftersom det ger människor möjligheten att välja när de ska begå brott istället för att detta val styrs av staten i enskilda fall. När utövarna inom MMA använder sig av våld mot huvudet som riskerar liv och hälsa måste det finnas en större förutsebarhet för om en gärning kan utgöra något brottsligt eller vara ansvarsfritt. Att utövarna själva inte kan förutse vilken grad av våld de kommer utsättas för eller har möjlighet att använda sig av bidrar inte till rättssäkerheten utan har motsatt effekt.

6.4 Hur påverkas straffrätten generellt av slutsatserna?

Att social adekvans som ansvarsfrihetsgrund kan uppfattas som godtycklig kan knappast sägas vara en nyhet. Det ovan diskussion belyser är dock återigen de brister som finns straffrättsligt i att använda ett generellt begrepp som social adekvans är till att lösa flera specifika situationer.

Det Wegerstad uttryckt kring BDSM belyser detta när det sätts i kontext till idrott och MMA. Samma regelverk förväntas lösa situationer som är vitt

---

⁸⁹ SOU 1988:7 s. 130.

skilda varandra. De som är intresserade av BDSM-lekar behöver inte vara samma typ av människor som är intresserade av idrott och en fotbollsintresserad behöver inte vara intresserad av MMA. Det i sig är inget konstigt men det belyser hur skilda de handlingar som sker i dessa olika sammanhang är varför det är viktigt att ha straffrättsliga regler som tar hänsyn till dess olikheter. Att straffrätten är överskådlig lyfter förutsebarheten, men när reglerna om social adekvans inte kan appliceras utan förvirring i olika sammanhang så skadar det istället förutsebarheten och respekten för straffrättens effektivitet.

Som Svensson argumenterar för är social adekvans endast en rubricering för när andra rättsliga argument inte kan finnas men något rimligtvis bör vara ansvarsbefriat. Bara för att social adekvans kan ge rättsligt stöd till våld som sker inom lek och idrott av olika slag betyder inte att det är önskvärt. I denna fråga är det ingen som vill ta ansvar. Doktrinen tycker rättstillämparen ska utforma det rättsliga stödet men det är en omöjlighet när nästan inga fall når högsta instans. Lagstiftaren har i förarbeten uttryckt en förståelse för bristfälligheten i sociala adekvans-begreppet men de försöker heller inte förändra det eller ersätta det med något annat i de situationer de märker att det inte fungerar.

Det som märks tydligt utifrån detta arbetes slutsatser är att straffrätten är för historiskt uppbyggd och för långsam för att möta dagens behov. MMA är en ung sport i Sverige och dess våldsanvändning är inte optimerad för den straffrätt vi har idag. Detsamma gäller BDSM-lekar som inte är konform med hur straffrätten är tänkt att fungera heller. Det krävs att lagstiftaren blir mer proaktiv och arbetar med ett framtidstänk. Den utveckling som skett i världen de senaste decennierna har varit svår att förutse inom många områden och det gäller även inom straffrätten. Gamla tankekoncept lever kvar och tillämpas på moderniteter som bygger på andra grunder. Straffrätten måste vara mer dynamisk än så för att fylla sin funktion.

Käll- och litteraturförteckning

Elektroniska källor

Swedish Mixed Martial Arts Federation:

<http://www.smmaf.se/forbundet/> (Hämtad 2016-10-30)

<http://www.smmaf.se/forbundet/historia/> (Hämtad 2016-11-12)

<http://www.smmaf.se/mma/vad-ar-mma/> (Hämtad 2016-11-13)

<http://www.smmaf.se/regelverk/swe-pro-mma/> (Hämtad 2016-09-23)

Zila, Josef. Karnov. Lagkommentar 24 kap. 7 § BrB, not 1177 (Hämtad 2016-10-22)

Litteratur

Agge, Ivar, Straffrättens allmänna del: föreläsningar. H. 3, Norstedt, Stockholm, 1964

Asp, Petter; Ulväng, Magnus; Jareborg, Nils. Kriminalrättens grunder, 2., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2013

Jareborg, Nils, Allmän kriminalrätt, Iustus, Uppsala, 2001

Leijonhufvud, Madeleine, Wennberg, Suzanne & Ågren, Jack, Straffansvar, 9., [omarb.] uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2015

Malmsten, Krister (red.), Idrottsvåld och idrottstvister: 138 rättsfall, 1. uppl., Fritze, Stockholm, 1994

Malmsten, Krister, ”Idrottsnorm som juridisk standard”, Svensk juristtidning, 1997 s. 240-249

Malmsten, Krister, *Idrottens bestraffningsregler med förklaringar*, 4. uppl.,
Norstedts juridik, Stockholm, 2002

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material,
metod och argumentation*, 3. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015

Strahl, Ivar, *Allmän straffrätt i vad angår brotten*, Norstedt, Stockholm,
1976

Svensson, Erik, ”Social adekvans i rättsdogmatiken”, *Svensk juristtidning*,
2016, s. 399–416

Wegerstad, Linnéa, ”Befriar leken från ansvar? – Om BDSM, samtycke och
social adekvans”, *Juridisk publikation*, 2012, s. 239-261.

Offentligt tryck

Prop. 1993/94:130

Prop. 2005/06:147

SOU 1988:7 – Frihet från ansvar

Rättsfallsförteckning

HD

NJA 1957 C 676

NJA 1974 s. 614

NJA 1993 s. 553

NJA 1999 s. 460

Hovrätt

Hovrätten för Övre Norrland, mål B 237/82, dom 1983-06-14.

RH 2011:62

RH 2012:56

Svea hovrätt, mål B 172-10, dom 2010-09-10.

Svea hovrätt, mål B6611-15, dom 2016-09-15.

Tingsrätt

Hässleholms tingsrätt, i mål B 57/82, dom 1982-05-26